

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FAKULTA FILOZOFICKÁ
KATEDRA POLITOLOGIE A EVROPSKÝCH STUDIÍ

Klára Fedorucová

Britský model multikulturalismu a otázky muslimské radikalizace

Bakalářská práce

Vedoucí práce

Mgr. Markéta Šustková, Ph.D.

OLOMOUC 2016

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedené literatury.

V Olomouci dne 28. 4. 2016

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Markétě Šustkové, Ph.D. za cenné rady, odborné připomínky, vstřícnost a trpělivost při vedení této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Teorie multikulturalismu a modely multikulturní integrace.....	9
1.1 Teorie Multikulturalismu	9
1.2 Modely multikulturní integrace.....	11
1.3 Britský multikulturní model integrace	13
1.3.1 Britský multikulturní model v praxi.....	14
1.3.2 Integrace muslimů na území Velké Británie	19
2. Britská muslimská komunita v praxi	22
2.1 Demografické a socioekonomické aspekty.....	22
2.2 Muslimské organizace.....	26
3. Otázky radikálního islámu na území Velké Británie	33
3.1 Projevy muslimů spojené s radikálním islámem.....	33
3.2 Reakce britské vlády na projevy radikalizace.....	39
3.3 Implikace britského modelu multikulturní integrace	42
Závěr	45
Literatura.....	49
Abstrakt.....	57
Abstract.....	57

Úvod

Samotná témata, jakkoli spojená s islámem v Evropě se od přelomu tisíciletí objevují v diskuzích odborníků stále intenzivněji, čemuž se nelze divit. Události posledních přibližně patnácti let přímo vybízejí k hlubšímu zkoumání vztahů mezi rostoucí islámskou menšinou na území Evropy a západními demokratickými systémy. Ať už se jedná o rozbory událostí z 11. září 2001 nebo nekončící rozepře spojené s „šátkovou“ aférou ve Francii, mají vždy jedno společné-islám versus demokratické hodnoty. Tyto debaty jsou na akademické půdě často plné protikladných názorů. Na jedné straně najdeme obhajovatele, kteří jsou zastánci tezí o bezproblémovém soužití islámských tradic se západními hodnotami, proti nim pak stojí odborníci zcela odlišného názoru. Za jednoho z nejznámějších teoretiků o neschopnosti soužití islámu se Západem lze považovat Samuela Huntingtona, jenž ve svém nejvýznamnějším díle *Sřet civilizací* proti sobě staví dvě pro něj zcela odlišné kultury, muslimskou a západní. V případě této práce proti sobě budou postaveny také dvě kulturně odlišné skupiny. Muslimská komunita ve Velké Británii a britská většinová společnost. Minorita postavena na tradičním islámském vyznání a společnost značně sekularizovaná přijímající Anglikánskou církev v podstatě automaticky a v mnoha případech bez hlubšího duchovního významu.

Bakalářská práce se zabývá problematikou britského modelu multikulturalismu a otázkami muslimské radikalizace v jeho kontextu. Vývoj multikulturalismu je zkoumán od 60. let dvacátého století po současnost. Část zabývající se integrací a strukturou islámské komunity ve Velké Británii je zasazena do období mezi lety 2000-2015. Počátek analýzy radikálních tendencí muslimské minority je vytyčen rokem 1988, který je spojen s prvními vlnami nepokojů vyvolaných muslimy v Británii.

Primárním cílem práce je analyzovat příčiny a projevy radikálního islámu na území Británie a opatření zaváděná v boji s těmito tendencemi. Součástí rozboru bude i zkoumání funkčnosti multikulturního modelu s ohledem na muslimskou komunitu a její radikální aktivity. Dalším cílem je představení souboru jevů spojených s britským multikulturním modelem a integrací muslimské komunity na půdě Spojeného království. Práce bude hledat odpovědi na otázky: *Jak se projevuje na území Británie radikální islám? Jaká opatření v souvislosti s radikalizací byla na britské půdě přijata? Zda a v čem selhal nastavený multikulturní model?* Jedná se o jedno-případovou studii, což je kvalitativní metoda výzkumu charakterizovaná intenzivním studiem jednoho

problému za pomoci využití analytické a deskriptivní metody. První část práce pracuje s deskripcí multikulturního modelu a jeho zasazení v britské společnosti a pomocí analýzy bude zkoumána radikalizace muslimů a obrana proti ní.

Práce má tři kapitoly, které jsou dále členěny na podkapitoly. Britská společnost je vystavena na specifickém modelu multikulturalismu a integrace, jenž bude představen v první kapitole. Spojené království je zemí s pestrým etnickým zastoupením a mnoha menšinami žijícími na jeho území. Tato část si dává za cíl na úrovni teoreticko-definiční představit britský integrační a multikulturní model od 60. let 20. století a jeho postupný vývoj až do podoby, v jaké se nachází dnes. Britský model je zkonstruován na vytváření etnických komunit uvnitř státu s podporou kulturní odlišnosti, která se má oslavovat a stávat se součástí mainstreamové britské identity. Součástí kapitoly bude také specifická integrace muslimské komunity.

Druhá kapitola se přesune z úrovně teoretické na úroveň praktickou. Tato část je vymezena obdobím od roku 2001 po současnost. Britská muslimská komunita zde bude představena na základě socio-ekonomického a demografického složení. K účelům co nejreálnějšího představení britských muslimů jsou zde zhodnoceny a porovnány data ze dvou po sobě jdoucích sčítání lidu na území Británie, které proběhly v letech 2001 a 2011. Druhý úsek se věnuje muslimským organizacím, jež vznikají na Britských ostrovech. Jako první budou představeny muslimské školy a náboženské madrasy vychovávající nové generace britských muslimů z větší části již narozených v Británii. Jako další práce představí politická hnutí a uskupení bojující za práva muslimů respektující demokratické hodnoty hostitelské země, ale nejen to. Přiblíženy jsou zde i hnutí, jako například Hizb ut-Tahrir nebo al-Muhajiroun, která projevují neochotu se integrovat do liberální společnosti a jejich aktivity bývají zcela v rozporu s britskou kulturou a politickým prostředím. Zacházejí až do extrémů, kdy požadují vytvoření chalífátu se zavedením islámského práva. Zde se práce začne vyrovnávat s první výzkumnou otázkou.

Stěžejní pro nalezení odpovědí na stanovené výzkumné otázky je poslední třetí kapitola. Na jejím začátku je představena Rushdieho aféra, jejíž důsledky jsou zásadním milníkem v soužití mezi muslimskou komunitou a majoritní britskou společností. Poprvé se v Británii muslimové výrazněji projevují v negativním světle a dávají najevo pocit nesounáležitosti s obyvatelstvem Britských ostrovů. Další část kapitoly se zaměří na teror v Londýně z července roku 2005. Na základě těchto událostí bude odpovězeno na to, jak probíhá radikalizace britských muslimů. Samostatná podkapitola se vyrovná s druhou

výzkumnou otázkou, na kterou bude hledat odpověď pomocí představení antiteroristické legislativy. Poslední část práce je spojena s otázkami funkčnosti a zhodnocení britského modelu multikulturalismu. Shrnutí zde bude posun od počátku 60. let po současnost a aktuální vnímání pojmu multikulturalismus ze strany britské veřejné i politické sféry, a zda je stále relevantní v aktuální situaci považovat multikulturní státní politiky za přínosné.

Problematice multikulturalismu se věnuje velké množství autorů a odborníků. Jsou zde jeho zastánci a obhajovatelé, ale také ti, jenž, jej podrobují kritice a to hlavně v reflexi současného fungování multikulturních společností. V tomto ohledu bohužel poměrně zaostávají čeští odborníci, a tak lze za nejvýraznějšího teoretika na naší půdě považovat Pavla Baršu. Autorů zabývajících se problematikou islámu je taktéž nepřehledné množství a mnoho z nich se konkrétně ve svých dílech věnuje soužití muslimů s evropským respektive západním obyvatelstvem. Z velké části je práce postavena také na článcích v zahraničních denících, které jsou dostupné online, a pouze pomocí nich je možné se věnovat nejaktuálnějším otázkám. Použity jsou např. deníky *The Independent*, *The Guardian*, *Telegraph*, *Daily Mail*, *The Week* a další.

První kapitola se opírá o publikaci Pavla Barši *Politická teorie multikulturalismu*. Kniha se věnuje základním integračním a multikulturním politikám ve světě a zahrnuje modely fungování ve Spojených státech amerických, Kanadě a Austrálii. Samostatně se věnuje třem základním přístupům k multikulturní integraci v Evropě, jež jsou součástí první kapitoly práce. Kniha poprvé vyšla roku 1999 a naposledy byla přepracována v roce 2003. Publikace by si zasloužila doplněné vydání, které by mohlo reflektovat současnou pozici multikulturalismu ve světě. Pro doplnění teorií multikulturalismu je dále použita monografie Jiřího Přibáně nesoucí název *Jací můžeme být* nebo také sborník *Soudobé spory o multikulturalismus* editovaný Tomášem Hirtem a Markem Jakoubkem. Ze zahraničních autorů jsou použity např. díla *Rethinking Multiculturalism* od Bhikhu Parekh, články Tariqa Modooda a Nasara Meera nebo Christiana Joppkeho. Z velké části se tito autoři zabývají konkrétní podobou a fungováním britského modelu multikulturalismu a konkrétně Tariq Modood se zabývá muslimskou komunitou v Británii.

Nezbytné pro psaní bakalářské práce bylo použití literatury spojené s islámskou vírou. Předními orientalisty jsou v České republice profesori Luboš Kropáček a Felix Tauer, jejichž díla shrnují historii a zásady islámu. Luboš Kropáček se ve svých knihách věnuje také kontrastu mezi západním a muslimským smýšlením. Práce bude zpracována

i na základě díla Miloše Mendela, který doplňuje řadu expertů na orient. Pro zkoumání britské muslimské komunity bylo nutné pracovat se studii, které se zabývají organizacemi, školami či obecným složením dané minority. Za nejpřínosnější v tomto směru lze považovat studii Seána McLoughlina věnující se reformistickým muslimským organizacím na území Británie, radikálním uskupením se pak věnuje studie Catherine Zary Raymond s názvem *Al-Muhajiroun and Islam4UK*. Nepostradatelné pro napsání práce byly také dokumenty britské vlády, programy, legislativy a data ze sčítání lidu.

1. Teorie multikulturalismu a modely multikulturní integrace

První kapitola se věnuje teorii multikulturalismu v obecné rovině a dále se zde objeví základní přístupy k multikulturní integraci, kdy bude stručně představen model německý, francouzský a specifický typ multikulturního uspořádání ve Spojených státech amerických. Druhá část kapitoly se soustředí na integrační vývoj ve Velké Británii a jejich utváření multikulturalismu v praxi s ohledem na začleňování muslimské komunity do britské společnosti.

1.1 Teorie Multikulturalismu

Na začátku práce je nutné přiblížit rozdíl mezi pojmy pluralismus a multikulturalismus. Pojmy to mohou být zdánlivě velice podobné a vzájemně si blízké, nicméně jejich správné pochopení je pro zkoumání integračních procesů klíčové.

Pluralismus je obecné označení směrů a teorií, které zdůrazňují mnohost a různorodost. Pro práci je podstatné vysvětlit tzv. *kulturní pluralismus*. Vyznačuje hodnoty jako je rozmanitost, proměnlivost a kompromis. Jak z těchto hodnot vyplývá, je předpokladem pluralismu tolerance. Kulturní pluralismus je tedy teorie, která předpokládá a respektuje kulturní rozmanitost. Prvotním záměrem takového směru má být zajištění mezikulturního míru. Pluralismus nakládá s jakoukoli identitou zcela bez rozdílu (Sartori 2005: 22-23). Podle Giovanni Sartoriho pluralismus „*podporuje takovou míru asimilace, jež je nezbytná pro integraci.*“ (Sartori 2005: 40)

Multikulturalismus je pak naopak myšlenkový a v dnešní době hlavně politický směr, který se zakládá na tezi, že četnost kultur v jedné společnosti, respektive v jedné zemi, bývá obohacující a má pozitivní přínos pro celou společnost. Kultura jako taková se dá vymezit jako neustálé vracení se k minulosti. Kultura každé země vychází z historického pozadí, na kterém byl stát vybudován. V multikulturní společnosti je to však opačně. Minulost by měla přestat hrát zásadní roli v utváření národa mnoha různých kultur. Multikulturní společnost se má řídit na základě komunikace paralelních kultur probíhajících v přítomnosti a s ohledem na budoucnost, jež mají společnou. V multikulturní společnosti bychom měli být schopni vedle sebe rozlišit dvě identity. Identitu původní kultury státu, kde vzniká multikulturní uspořádání a identitu novou, která s sebou nese rozmanitost všech nových i budoucích kultur, které se na daném území formují. Dále tento směr říká, že všichni lidé jsou si rovni bez ohledu na víru, rasu, národnost apod. (Přibán 2004: 50—51).

Multikulturní společnost je postavena na oslavování a přijímání etnicko-kulturní

diverzity, jenž prostupuje do všech míst veřejného i soukromého života. Součástí takového společenství je propojování původních tradic s aspekty novými, jako jsou hudba, cizí kuchyně, jiné zvyky v oblékání a obecně odlišný pohled na svět. Multikulturní státy vytváří své integrační politiky tak, aby tuto různorodost ve státě podporovaly. Rozdíly jsou prezentovány jako pozitivní, děti se o nich učí ve škole, představovány jsou v médiích, na festivalech a na mnoha dalších místech. Jde o vytvoření dojmu naprosté přirozenosti soužití všech v heterogenní společnosti často až do takové míry, že tradice například Jamajské menšiny na území Británie jsou oslavovány, ale zároveň se dbá jen velmi málo na velmi špatnou socioekonomickou situaci Jamajčanů (Kymlicka 2012: 4). Multikulturalismus se v podstatě dá vnímat jako jakýsi ideál soužití všech bez ohledu na rasu, etnicitu, vyznání a další rozdílnosti¹. V současnosti stojí velké množství liberálně demokratických států alespoň na nějakém základě multikulturních zásad. Státy jako Nizozemsko, Německo nebo třeba Francie jsou v dnešní době vystavěny na soužití mnoha kultur. To s sebou přináší mnoho úskalí, kterým musí tyto státy čelit, ale stejně tak dnes stojí proti velmi silné kritice samotné multikulturní pojetí státu, ideologie a filozofická teorie pojmu (Parekh 2005: 336). Samotné uchopení teorie multikulturalismu je obtížné a definice jako takové jsou často velmi vágní a v mnoha případech se tato teorie odvolává na samotnou praxi. Mnohdy se tedy považuje za vhodné nahlížet na multikulturalismus jako na jakýsi popis schématu společenské reality rozdílů založených na principu etnicity, náboženství a kultury (Hirt 2005: 50—51).

Odborníci², politici i veřejnost často zpochybňují multikulturní soužití a multikulturalismus, tak jak je nastaven v mnoha státech světa a dokonce jej někteří považují již za „mrtvou“ ideologii, která nemá v dnešním světě místo. Velký problém s ohledem na pochopení multikulturalismu přichází hlavně s pojmem rovnosti a nerespektováním původní kultury a zákonů hostitelské země ze strany přistěhovalců. Mnoho multikulturních zemí ve svých snahách zabránit diskriminaci menšin vytváří množství antidiskriminačních politik, nicméně v tomto případě Christian Joppke upozorňuje, že „*Multikulturalismus se snaží udržovat a zvěčnit rozdíly, naopak antidiskriminační záměry rozdíly stírají.*“³ Podle mnohých politiků a odborníků

¹ Multikulturalismus je pojem, který do dnešního dne spadá do mnoha debat o jeho správném použití a významu, existuje mnoho pohledů na teorii multikulturalismu, kterou se zabývá nespočet autorů a odborníků.

² Za kritiky multikulturalismu se dají považovat Peter McLaren, Joe L. Kincheloe, Ulrich Beck, Kenan Malik, Neil Bissoondath, Shirley Steinberg nebo také Giovanni Sartori.

³ „*Multiculturalism seeks to perpetuate difference while antidiscrimination seeks to abolish difference*“ (Joppke in Joppke 2012: 10).

v poslední dekádě nastává doba, kdy se politická debata posouvá směrem od multikulturalismu k sociální soudržnosti, nebo od oslavy rozdílnosti k velebení společných hodnot. Na jedné straně je multikulturalismus oslavován za propagaci rovnosti a společenského uznání, nicméně na té druhé je kritizován naopak za vytváření nerovnosti a sociální roztržičnosti (Andreouli, Howarth 2012: 1—4).

1.2 Modely multikulturní integrace

Pro pochopení fungování multikulturalismu v jeho různých významech a úrovních je důležité prezentovat dva základní odlišné přístupy k integraci, kdy jeden vychází z utváření společnosti na základě národních států a druhý staví na společnosti, která vzniká samotným přistěhovalectvím. Jedná se o státy Evropy s dlouhou historií a národními kořeny a o země jako jsou Spojené státy americké nebo například Austrálie, kde společnost vznikala v historickém kontextu poměrně nedávno a na základě kulturní plurality osidlovatelů.

V evropských národních státech patří k nejrozšířenějším tři základní modely integrace menšin a přistěhovalců. Na jedné straně se nachází integrační model Francie, tzv. *důsledný asimilacionismus*. Podmínkou přijetí nově příchozích do společnosti je jejich co největší asimilace s Francouzi. Instrukce, zákony, školství a politiky ve francouzském případě nerozlišují příslušnost k menšinám. Tradiční koncept národa ve Francii je založen na občanství, které slouží jako znak sounáležitosti s francouzskou kulturou. Udělení občanství je bráno jako prostředek k integraci do společnosti. Snazší přístup k získání občanství znamená pro nově naturalizované Francouze mít stejná práva, ale i povinnosti jako všichni ostatní (Uherek 2005: 267—268). Ve zmíněném modelu se rozeznávají pouze občané a neobčané. Veškerá etnická, národnostní, jazyková či náboženská identita přistěhovalců je potlačována a má být vytěsněna jen do sféry soukromé. Nově příchozí si musí osvojit svou novou francouzskou identitu (Barša 2003: 10—14). V roce 2003 schválila francouzská vláda školící program pro nově příchozí do Francie. Kurz zahrnuje jednodenní výuku občanské výchovy a 500 hodin francouzského jazyka, pokud přistěhovalec nehovoří francouzsky (Joppke 2007: 10).

Proti modelu francouzskému stojí v dnešní době integrační a multikulturní přístup britský. Ten je označován jako tzv. *kulturní pluralismus*. Přístup je postaven na zohledňování etnické a náboženské rozdílnosti ve veřejné sféře. Nicméně i zde se předpokládá jistá míra osvojování si britské většinové kultury. Tomuto britskému modelu se podrobněji bude věnovat samostatná kapitola. V dané době mají francouzský

a britský model jedno společné. Oba tyto státy jsou spjaty s přiznáváním občanství na základě *ius soli*⁴ (Barša 2003: 10—12).

Na pomezí dvou předchozích modelů stojí model německý, který se označuje jako tzv. *přechodná diferenciovaná inkorporace*. „V tomto třetím modelu je etnicko-kulturní odlišnost pochopena jako nepřekročitelná překážka politické integrace.“ (Barša 2003: 11) Na rozdíl od Británie a Francie se státní občanství uděluje dle právní zásady *ius sanguinis*⁵. V německém modelu se předpokládá, že přistěhovalci jsou na území Německa pouze na přechodnou dobu a vrátí se do své vlasti⁶. Proto se v Německu vždy podporovala specifická kultura přistěhovalců, aby pro ně byl tento návrat co nejsnadnější a nejpřirozenější (Barša 2003: 11). Udělení občanství cizincům na území Německa je velmi zdlouhavým procesem, jenž vyžaduje silnou a dlouhodobou integraci do německé společnosti. Minority si zde vždy vytvářely komunity, pomocí čehož udržovaly své tradice a zvyky, aniž by jim v tom německá státní správa příliš bránila. Naopak s představou o návratu zpět do zemí, odkud přistěhovalci přicházeli, komunity prakticky nebyly nějak kontrolovány a regulovány. Nicméně aby Německo zajistilo kvalitní podmínky pro život přistěhovalců na svém území, byla zavedena roku 1976 povinná školní docházka pro děti cizinců. Výuka probíhala v němčině nebo také v dvojjazyčných třídách. Pro dospělé bylo zajištěno vzdělávání s ohledem na konkurenceschopnost na trhu práce pomocí kurzů a školení (Uherek 2005: 268). V průběhu nového tisíciletí, kdy si Německo začalo uvědomovat, že předpoklad o návratu přistěhovalců zpět domů byl mylný a jejich integrační model tím pádem nemůže fungovat v podobě v jaké je nastaven, začalo se Německo obracet na multikulturalismus a snahu o co nejefektivnější integraci nově příchozích do německé společnosti. V praxi to však znamenalo zůstat v podstatě u původně nastaveného trendu uzavřených komunit s výjimkou respektu k rozdílným tradicím a kulturám, které se začaly považovat také za součást tradiční německé kultury (Süssmuth 2009: 1—3). Nicméně v roce 2010⁷ a následně pak také roku 2015 v návaznosti na imigrační krizi německá kancléřka Angela Merkelová prohlásila, že multikulturalismus selhal a v nastavené podobě je nefunkční. Kancléřka argumentovala tím, že model může být funkční pouze tehdy, když celá

⁴ *Ius soli* neboli „právo místa“ je právní zásada, na základě které nabývá dítě státní občanství toho státu, na jehož území se narodilo.

⁵ *Ius sanguinis* neboli „právo krve“ je právní zásada, na základě které nabývá dítě státní občanství toho státu, jehož občany jsou rodiče dítěte.

⁶ Předpoklad tzv. *pracovní migrace*, kdy se finančně zajištění přistěhovalci po určité době vrátí zpět domů.

⁷ „*The concept that we are now living side by side and are happy about it does not work*“ (Angela Merkel 2010).

společnost bude respektovat všechny aspekty života v Německu, přistěhovalci nebudou překračovat hranice zákonů a nebudou na území Německa provádět praktiky neslučitelné se západním smýšlením (Noack 2015).

Specifický přístup k integraci přistěhovalců se dále objevuje v přistěhovaleckých zemích. Evropa se s prvními vlnami pracovní síly z neevropských zemí začala setkávat přibližně v 60. letech minulého století a nebyla schopna zareagovat tak, aby se vyvarovala problémům, které migrace způsobila a způsobuje. Naopak přistěhovalecké země jsou od svého vzniku připraveny na kulturní pluralitu, kterou s sebou nesou nově příchozí obyvatelé. Cílem nově vznikajících přistěhovaleckých zemí není lpění na minulosti, na němž jsou vystaveny evropské národní státy, ale naopak sjednocení mnoha identit s vidinou lepší a společné budoucnosti pro všechny. Národ, který je postaven na přistěhovalcích, pak dokáže lépe reagovat na nové obyvatele země a je otevřenější vůči jejich příspěvkům ke společné identitě. Například v Kanadě a Austrálii je multikulturalismus ústřední státní ideologií. V USA multikulturalismus patří k jedné z hlavních interpretací národní identity (Barša 2003: 11—13).

Nicméně z dnešního pohledu je však možné konstatovat, že všechny tyto integrační modely se ve zmíněných státech a převážně v Evropě prolínají, a mění s ohledem na hroící se situaci ve 21. století. Uvedené země jako Francie, Německo a Velká Británie jsou dnes již nuceny samy sebe nazývat zeměmi přistěhovaleckými, jelikož musí rychle reagovat na příliv přistěhovalců a jejich integraci do společnosti (Barša, Baršová 2005: 35—36).

1.3 Britský multikulturní model integrace

Jakožto koloniální impérium od roku 1583 do skončení druhé světové války představovala Velká Británie vždy stát, kde se setkávala řada odlišných etnických, regionálních, národních a třeba i náboženských skupin. Ve většině případů si tyto skupiny mohly ponechat své unikátní kulturní odlišnosti za podmínky, že uznaly svrchovanost a nadřazenost britské koruny a tím pádem anglické kultury. Z toho tedy vyplývá, že pro britský model v jeho počátcích nebylo nezbytné pro přijetí do společnosti potlačení etnické příslušnosti (Ferguson 2004).

Začátky multikulturalismu, jakožto součást státní ideologie ve Velké Británii, se pojí s poválečným a post koloniálním přistěhovalectvím (Julios 2008: 10). V koloniálním období se rodí britský model tzv. *hierarchického kulturního pluralismu*. Tento přístup počítá s veřejnou viditelností různých etnických či národnostních skupin

a bere je politicky v potaz. Britský model je považován za diferenciovanou inkorporaci pluralistické společnosti, jelikož předpokládá, že každá skupina uvnitř dané společnosti má svůj vlastní soubor institucí, přičemž se nedbá na individuální rovnost. Po celou dobu koloniální éry se na území Britského impéria klade důraz na respekt pro skupinovou odlišnost a místní i regionální správu, která však podléhala britské kultuře. Systém vzešlý z této tradice je připraven zohledňovat etnické, či náboženské rozdíly jednotlivých skupin na území Británie v mnoha sférách soukromého i veřejného života migrantů. Jedná se například o učební programy ve školách, zohledňovány jsou kulturní instituce a třeba také větší otevřenost vůči speciálním politikám, zaměřovaným na sociální a politickou integraci různých etnických skupin. Dále je také etnická příslušnost brána v potaz při sčítání lidu a veřejně jsou dostupné statistické údaje o etnických a rasových menšinách na území Británie (Barša 2003: 218-221).

1.3.1 Britský multikulturní model v praxi

Do konce druhé světové války se Británie setkávala s přistěhovalci převážně ze zemí, které kolonizovala. V případě těchto imigrantů nebylo těžké nastolit pravidla společného soužití na britském území. S koncem druhé světové války a s dekolonizací oblastí pod správou Spojeného království přichází nový typ přistěhovalců, kteří začínají opouštět své domovy. Tyto poválečné přistěhovalce rozdělil John Rex do tří skupin. Prvním typem jsou ekonomičtí přistěhovalci, kteří opouští rodnou zemi s cílem získat finanční prostředky pro obživu své rodiny, jež posílá zpět domů nebo šetří, aby se mohli vrátit a začít lepší život ve své vlasti. I přes původní záměr návratu mohou mít asimilační tendence a zcela se usadit v cílové zemi. Druhou skupinou jsou přistěhovalci, kteří tvoří součást větší migrační vlny jednoho etnika. Stěhují se v celých rodinách a usazují se na místech, kde je pro ně výhodné ekonomické prostředí pro život. Na ekonomické změny jsou schopni reagovat opětovným stěhováním se za lepšími podmínkami. V této kategorii se dbá na původní tradice, náboženství a projevuje se zde i velký zájem o politické dění v původní domovině. Třetím typem jsou přistěhovalci se silnou touhou návratu zpět domů nebo naopak ohromnou snahou zakořenit a případně se asimilovat s novým prostředím (Rex in Barša 2003: 214).

Až do roku 1962 bylo umožněno občanům dekolonizovaných území bývalého britského impéria stěhovat se na území Velké Británie zcela bez omezení. V případě nových přistěhovalců přicházejících na území Británie po válce a v souvislosti s dekolonizací, se nepožadovalo, aby ze dne na den přijali britskou kulturu. Nicméně

se od nich očekávalo, že své zvyky spjaté s kulturami zemí, z nichž pocházeli, si ponechají pouze v soukromé sféře a ve svých etnických a národnostních komunitách vznikajících na britském území. Neomezené přistěhovalectví založené na vytváření si vlastních komunit, které byly podporovány a tolerovány ze stran místních i celostátních organizací, bylo omezeno až roku 1962. Daného roku byl přijat *Commonwealth Immigrants Act*. Zákon měl zajistit snížení počtu imigrantů z dekolonizovaných území Velké Británie směřujících na půdu Spojeného království. Se zákonem přichází změna britského modelu skupinové diference na pluralismus rovnostářský, liberální, jež se nadále nezaměřuje na skupiny, ale na rovnost jednotlivce. Na konci šedesátých let se tedy v Británii začíná rozvíjet politika liberálního kulturního pluralismu. Hierarchizace skupin ustupuje do pozadí před ideou rovnosti všech v jednom velkém národě svobodných a rovných jednotlivců (Barša 2003: 221-222). Tuto představu integrace roku 1966 shrnul labouristický ministr vnitra Roy Jenkins jako „*zajišťování rovných příležitostí doprovázené respektem ke kulturní různosti v prostředí společné tolerance*.“⁸ (Jenkins 1966) Na imigrační zákon z roku 1962 navazují dva další imigrační zákony z roku 1968 a 1971 jakožto reakce na nedostatečnou efektivnost omezení migrace do Velké Británie prvním imigračním zákonem. Druhý *Commonwealth Immigrants Act* z roku 1968 představen Labouristickou vládou, si dal za cíl snížit počet nechtěných „barevných“ migrantů směřujících z dekolonizovaných oblastí na půdu Spojeného království. Vstup na Britské ostrovy měli pouze přistěhovalci s přímým rodinným vztahem vázícím se k území Británie. Osoba žádající o vstup musela být narozena na území Británie nebo alespoň jeden rodič či prarodič žadatele musel tuto podmínku splňovat. Opoziční konzervativní strana až na výjimky nový předpis podpořila také⁹ (*Commonwealth Immigrants Act 1968*).

Volby roku 1970 vyhrála Konzervativní strana, která si dala za cíl co nejefektivněji omezit nekončící imigraci. Navazující *Immigration Act* vstoupil v platnost v roce 1971. Zákon představil koncept tzv. *práva pobytu*¹⁰, což v praxi znamenalo ztrátu automatické možnosti usídlit se ve Velké Británii pro občany zemí Commonwealthu. Pokud však imigranti ze zemí Commonwealthu dokázali svůj původ

⁸ „I define integration, therefore, not as a flattening process of assimilation but as equal opportunity, accompanied by cultural diversity, in an atmosphere of mutual tolerance“.

⁹ Zákon byl velmi kritizován za svůj rasový podtext, jelikož jeho jasným cílem bylo zabránit „barevné“ migraci a ne migraci jako celku (Pilkington 2003: 217).

¹⁰ „Right of abode“

přímo spojený s územím Velké Británie, měli právo zde zůstat. V reálu tedy měli snadný vstup do Británie občané Austrálie, Kanady nebo Nového Zélandu. Naopak osoby ze zemí „nového“ Commonwealthu¹¹, až na výjimky, neměly rodinné kořeny na britských ostrovech (Barša, Baršová 2005: 110—112).

Zjednodušeně se dá říct, že posouvání integračního modelu a jeho hranic od skupin k jednotlivcům a jejich rovnosti ve státě, neznamená potlačení původních kultur přistěhovalců ani jejich vytlačení do soukromé sféry. Naopak britský multikulturní model umožňuje na základě liberálních principů ve státě udržovat mnoho neevropských, respektive jiných než britských zvyklostí nenarušujících britskou kulturu, ale naopak ji obohacují. Nelze však hovořit o tom, že by Británie podporovala všechny tradice, které přistěhovalci s sebou přinesli. Je samozřejmostí, že ty, jenž, nejsou slučitelné s evropským smýšlením, byly zakázány. Patří mezi ně například ženská obřízka, nucené sňatky nebo také mnohoženství. Britský multikulturalismus v dané době šel ruku v ruce s britským zákonodárstvím. V roce 1965 se formuje antidiskriminační zákon, u něhož došlo k reformám v letech 1968 a 1976. Úpravou z roku 1976 byla vytvořena Komise pro rasovou rovnost, což je v britském kontextu chápáno jako Komise pro rovnost etnických skupin (Barša, Baršová 2005: 118—119).

Kromě nepatrných změn v průběhu šedesátých a sedmdesátých let se na území Británie až do roku 1979 nepodařilo výrazněji omezit proudy přistěhovalců z bývalých britských kolonií. Nadto přibývalo mnoho migrantů z oblastí, které nikdy nepatřily pod správu Britské koruny. Zásadnější změna pro život migrantů na území Británie přichází v roce 1981 s konzervativním kabinetem pod vedením Margaret Thatcher. Jedná se o rok, v němž byl přijat *British Nationality Act*, který zásadně mění pravidla pro přijetí britského občanství. Zásada přiznávání občanství na základě *ius soli* používaná do té doby je nahrazena *ius sanguinis* (Crowley 1992: 103). V 80. letech Británie podporuje a sdílí myšlenky multikulturního soužití i přes to, že nikdy ve své historii nepřijala oficiální politiku či legislativu, kde by byl stvrzen její multikulturní statut. Prvním dokumentem, který částečně potvrdil multikulturní směr Británie oficiální cestou, byl tzv. *Swann Report*¹² z roku 1985, zabývající se vzděláváním dětí pocházejících z etnických menšin. Zpráva navrhuje edukaci dětí v rámci multikulturních vzdělávacích politik, pomocí nichž by byla zajištěna kvalitní a rovnocenná výuka všem bez ohledu na etnický původ (Swann

¹¹ Zaostalé a rozvojové země Afriky, Asie a Karibské oblasti.

¹² Název reportu zní *Education for All* neboli vzdělání pro všechny.

Report 1985).

V následujících letech se Velká Británie zaměřuje především na další změny v politikách migračních a azylových. S ohledem na integraci přistěhovalců se stává problematickou oblastí jejich nezaměstnanost a to hlavně mladé generace. Jednotlivé britské vlády nadále podporovaly vytváření rekvalifikačních kurzů a nejrůznějších vzdělávacích programů, nicméně ty neměly na nezaměstnanost migrantů žádný zásadní vliv v osmdesátých letech z důvodu, že nezaměstnanost samotných rodilých Britů za vlády konzervativců neklesala a to díky vleklé krizi těžkého průmyslu a textilního odvětví.

Integrační politika a budoucnost multikulturní Británie se dostává zpět do popředí až na počátku nového tisíciletí. Prvním výraznějším krokem v nové diskuzi o multikulturalismu na území Velké Británie se stává integrační strategie z roku 2002 pod názvem *Secure Borders, Safe Haven: Integration with Diversity in Modern Britain*. Vychází ze základní teze, že britská společnost je a má i nadále zůstat multikulturní. Obecně vzato dokument podporuje respekt ke skupinám, avšak zároveň zdůrazňuje nutnost integrace jednotlivců do jazykové a politické kultury Británie. Strategie si dává za cíl upevnit změny v integračním modelu, které nastávaly již na konci šedesátých let 20. století a do konce tisíciletí stále nebyly naplňovány. Jedním z projevů, které mají potvrdit posun od skupin k jednotlivcům je zavedení slavnostních státoobčanských přísah pro nově naturalizované občany (Barša, Baršová 2005: 54).

Britská vláda musela být schopna reagovat na potřeby přistěhovalců, ale také na potřeby britských občanů. Aby toho mohla dosáhnout, byl skupinou expertů vytvořen dokument, který nabízel mnoho konkrétních integračních kroků. Zpráva byla vydána roku 2003 a nese název *The New and the Old. The Report of the „Life in the United Kingdom“*. Dokument navrhuje například zapojení dobrovolného a privátního sektoru do integrace, bezplatnou distribuci příručky *Living in the United Kingdom*, školní programy, obsah kurzů občanské výchovy, či jazykové kurzy pro nově příchozí (Barša, Baršová 2005: 54). Mimo jiné také navrhuje, aby se migrantům dostávalo podpory ze strany organizací a skupin, které jsou různého etnického anebo náboženského vyznání. Na tomto lze demonstrovat, že pro dobře fungující kulturně rozdílnou společnost je nutné, aby se různorodé národnostní, etnické či náboženské skupiny naučily spolupracovat mezi sebou a stávaly se nezávislé na svých vlastních komunitách, které mnohdy odmítají zapojení do britské sféry (The New and the Old 2003: 27). Z posledního zmíněného bodu je patrný zásadní posun vládní strategie od pluralistické integrace skupin k integraci

občanů.

V roce 2004 se otevírá nová kapitola debaty o multikulturalismu neboli o slově „M“ v Británii v reakci na incident mladých britských muslimů, jenž, na konci března 2004 spálili britskou vlajku před hlavní londýnskou mešitou. Ústřední postavou nové diskuze ohledně budoucnosti multikulturalismu se stává předseda Komise pro rasovou rovnost Trevor Phillips. Základním tématem debaty se stává otázka, na kolik je stále relevantní používat termín multikulturalismus tak, jak byl používán v minulosti. Podle T. Phillipse je nezbytné mladým muslimům i jiným menšinám ukázat, že jsou považováni za Brity, ale stejně tak je nutné jim zdůraznit, že být Britem a žít na území Británie znamená následovat pravidla britského národa, ve kterých nemá terorismus a násilí místo (Pitcher 2009: 73-74). T. Phillips nepopíral samotný multikulturalismus a fakt, že Británie je a vždy byla multikulturní společností. Chtěl pouze poukázat na možné hrozby, které s sebou nerespektování britských pravidel ze stran přistěhovalců a zejména muslimů může přinést. S novým tisíciletím svět začal čelit novým hrozbám, které se mohly stát nebezpečné i pro Spojené království. Po událostech z jedenáctého září se nadále nejednalo jen o spory mezi etnickými komunitami. Naopak se do popředí dostala víra a spory o ni (Barša, Baršová 2005: 54—55).

Britská diskuze té doby ukázala, že problém jako takový nespočívá v soužití rozdílných etnických skupin, ale skupin náboženských. Islám si mnohdy nárokuje regulaci nejen soukromého, ale také veřejného života, což je ve většině případů zcela právem bráno jako nežádoucí, pokud chtějí žít na území liberálně demokratických států. Nicméně nelze všechny muslimy generalizovat a považovat je za nebezpečné. Podle Tariqa Modooda jsou muslimové neodmyslitelnou součástí britské multikulturní společnosti od jejích počátků a je důležité, aby jako takoví měli pocit sounáležitosti s britskou populací. Politiky zaměřující se na rozvoj a rasovou rovnost minorit primárně vznikaly s ohledem na muslimskou komunitu (Modood 2005: 4—6).

V roce 2005 stvrdila posouvání integračního modelu nová vládní strategie pro integraci menšin *Improving Opportunity, Strengthening Society: The Government's Strategy to Increase Race Equality and Community Cohesion*. Tato strategie se zaměřila na několik hlavních faktorů, které se mají ve vztahu k menšinám zlepšit. Mezi nimi jsou: granty na vzdělání (vzdělání pro všechny bez rozdílu, efektivnější výuka anglického jazyka), zlepšení pracovních příležitostí, zajištění zdravotní péče s ohledem na odlišné potřeby jednotlivých etnik a menšin, příspěvky na bydlení, zlepšení policejního a trestního systému (Improving Opportunity 2005: 8—10).

Celá strategie je však postavena na posílení britské identity a sounáležitosti. Britská totožnost není a ani nesmí být v rozporu s kulturní rozmanitostí, která je prostoupena společností. Odlišnost a rozmanitost se má respektovat za předpokladu, že v celé společnosti bude také respekt k zákonům a pravidlům. Nový koncept, který tato dokument nastínil, počítá s tím, že by lidé s odlišnou kulturní identitou měli přijmout identitu britskou a zároveň být pyšní na svou totožnost založenou na jiné kultuře (Improving Opportunity 2005: 42—45).

Britský multikulturalismus by se tedy dal shrnout do několika bodů, kterými je utvořen. V první řadě je nutné říct, že britská národní identita má být chápána jako pluralitní a dynamická a je založena na permanentním vyjednávání skupin, jež ji tvoří. V rámci modelu je stát povinen zajistit antidiskriminační a antirasistická opatření, rovnost práv a příležitostí pro menšiny, dále by stát neměl zasahovat do života menšin a jejich komunit, pokud tyto nejsou v rozporu se základními lidskými právy. Na druhou stranu však menšiny musejí přijmout principy britského občanství, což je anglický jazyk, kultura, dějiny, politické instituce apod. V neposlední řadě by také stát měl zajistit, aby školství zajišťovalo ochranu a rozvoj etnických skupin (Barša 2003: 228—230).

1.3.2 Integrace muslimů na území Velké Británie

Na příkladu rozboru britské muslimské komunity se dá migrace a postupná integrace muslimů shrnout do čtyř fází, které rozdělil Philip Lewis. První skupinou jsou tzv. průkopníci (*pioneers*), což jsou většinou skupinky mužů bez pracovní kvalifikace mířící do Evropy za prací. Druhou je pak tzv. *chain migration*, což by se dalo přeložit jako „řetězová“, nicméně *řetěz* má v tomto spojení výraz spíše ukotvující, což znamená, že tito migranti jsou stále navázáni na svou původní domovinu a plánují se po určité době vrátit. Co se složení druhé skupiny týče, tak je obdobná první, nicméně migrace probíhá v daleko větším počtu. Ve větším případě se stále jedná o muže posílající své výdělků rodinám zpět domů. Obě fáze mají něco společného. Stále se počítá s tím, že pobyt v Evropě je jen krátkodobý, jazyková vybavenost není u těchto přistěhovalců na vysoké úrovni, pracují převážně jako dělníci a žijí pospolu. První a druhá fáze je následována fází třetí, která je zasazena do osmdesátých let. V danou chvíli se z dočasných přistěhovalců prvních dvou fází stávají tzv. osadníci (*settlers*), kdy se za muži stěhují manželky a mnohdy celé rodiny, v novém prostředí se vytváří kulturní a náboženská síť, zakládají se mešity a vybírá se v jednotlivých komunitách

imám¹³. Pro uvedenou fázi je také podstatné, že již usazení muslimové začínají získávat jazykové schopnosti, ztotožňují se sociálním systémem nové domoviny a například také vyhledávají školy pro své děti. Čtvrtá a poslední fáze je pak fáze zakořenění. Do Británie přicházejí stále noví muslimové s primárním cílem usadit se. Etapa se také týká už muslimů narozených na území Velké Británie, kde nastupuje druhá generace britských muslimů, kteří se socializují s většinou britskou společností (Lewis 2003: 67—68).

Muslimové již narození a vzdělávání v Británii mají mnohem větší tendence se začlenit do britské společnosti, než měli jejich rodiče. Pravdou také je, že muslimským přistěhovalcům se v Británii nabízely podmínky pro život, které jinde v Evropě mít nemohly. Muslimové velmi rychle pochopili, že britská společnost, na základě svého multikulturního tolerantního a respektujícího systému, je vůči nim snášenlivá a velmi pohostinná. Stejně tak jim Britové nebránili v rozvíjení sama sebe a vlastní kultury spojené s islámem, což samozřejmě pramení z nastavení britského integračního modelu. S tím roste počet muslimských radních, kteří jsou ve většině případů členy Labouristické strany, vzniká Islámská občanská společnost, asociace muslimských právníků, učitelů a doktorů. Spojené s danou etapou je vytváření oblastí v městech, která jsou ryze muslimská, podnikají zde výhradně muslimové a veškeré služby a produkty, které jsou zde k dostání, jsou spojeny s muslimskou komunitou jejich kulturou (Lewis 2003: 68).

Zásadní pro integraci muslimů do britské společnosti je také vztah státu a náboženství. Británie je podle Moooda tzv. mírně sekulární zemí¹⁴, což prospívá multikulturním politikám na rozdíl od sekularismu radikálního¹⁵ (Modood 2009: 71—72). Státním náboženstvím na území Spojeného království je anglikánská církev¹⁶. Jakákoli jiná náboženství/církev mají pouze status sdružení a vztah mezi státem a těmito náboženstvími není nijak upraven a tím pádem do náležitostí jiných náboženství stát vůbec nezasahuje (Kropáček 1999: 29). Nicméně i přes to, že státem uznávaná je pouze

¹³ Muslimský duchovní, znalec Koránu a islámského práva, dále se liší jeho vnímání u šiitského a sunnitského islámu.

¹⁴ Mírný sekularismus je podle Modooda založen na tom, že vládní orgány nemají být podřízeny náboženským autoritám, ale zároveň má náboženství pozitivní vliv ve společnosti, což by měl stát podporovat (Modood 2015: 2).

¹⁵ Modood svou teorii založenou na pozitivním přínosu mírného sekularismu v multikulturalismu staví do opozice proti Willu Kymlickovi, Rajeevu Bhargavovi a Robertu Jensenovi, kteří do jisté míry nesouhlasí s touto tezí (Modood 2015: 2).

¹⁶ Anglikánská církev má jako jediná právně ošetřený náboženský status na území Británie a je spravována a uznávána státem. Islám tedy nemá zvláštní právní statut. Na místní úrovni však mají muslimské komunity možnost projednávat své požadavky (Kropáček 1999: 29).

anglikánská církev, všechny religionistické vzdělávací programy ve státních školách musejí odrážet náboženské složení společnosti. Proto stát od roku 1998 finančně podporuje čistě muslimské školy, jelikož jsou státem podporovány také křesťanské a židovské školy. Takovouto podporu s ohledem na islám lze vidět i v jiných sférách než jen ve školství (Meer, Modood 2014: 668).

V devadesátých letech, s příchodem třetí fáze muslimských přistěhovalců, nastává v Británii mnohem intenzivnější debata v kontextu s danou menšinou. Kroky, které vláda přijala, aby pomohla integraci muslimů na svém území, se ne vždy shledaly s pozitivní reakcí ze strany britské muslimské komunity. Stát byl nucen zahájit dialog s muslimskými organizacemi, které se začaly nacházet na celém území země. Byly zřízeny pracovní skupiny, jež měly zmírnit nespokojenost muslimského obyvatelstva, na místní úrovni byli muslimští přistěhovalci řazeni do preferenčních programů ubytování a dalších sociálních služeb, schvalovaly se zákony chránící muslimské zájmy a zabraňující diskriminaci. Muslimská komunita se i přes mnoho aktivit, kterými se jim britská vláda snažila vyjít vstříc, cítila diskriminována a přehlížena. Všechny vládní i nevládní kroky k integraci muslimů do britské společnosti měly znamenat velký posun vpřed. Mělo tím být ukázáno, že britský multikulturalismus funguje. Že je možné, aby vedle sebe žily skupiny lidí s jiným kulturním, či etnickým pozadím, do té doby, dokud je bude všechny spojuvat jedno společné- vzájemná britská identita (Laqueur 2006: 142—143).

Ve většině případů jsou to právě muslimské komunity, které se vytvářely na území Británie od šedesátých let a zapouštěly své kořeny, jež nejsou přístupné britské společnosti se vším, co k tomu patří. Už od počátku se muslimové ze stejných míst světa usazovali ve společných komunitách. Tyto komunity jsou pak v některých případech uzavřené, nekomunikují s okolím, vytvářejí problémy ve společnosti a často využívají britský sociální systém. Na mnoha místech Británie vážně komunikace mezi úřady a muslimskými vůdci a tak se na některých místech zcela rezignuje na myšlenku multietnické společnosti (Laqueur 2006: 143—144).

2. Britská muslimská komunita v praxi

Na základě výsledků ze sčítání obyvatel ve Velké Británii tato kapitola podrobněji představí britskou muslimskou komunitu. Vychází z údajů ze sčítání lidu v letech 2001 a 2011. V období těchto deseti let dochází k vysokému nárůstu počtu obyvatel s muslimským vyznáním pod Britskou korunou. Druhá část kapitoly přiblíží politickou aktivitu muslimské komunity a to pomocí spolků a politických organizací. Tato část se zaměří na požadavky muslimských přistěhovalců vůči většinové britské společnosti a vládě.

2.1 Demografické a socioekonomické aspekty

Britská muslimská komunita tvoří nesmírně pestrou a heterogenní skupinu obyvatelstva pocházející převážně z oblastí Pákistánu a Bangladéše. V posledních zhruba 15 letech přibývá členů komunity, pocházejících z oblastí černé Afriky nebo Středního Východu. Různorodá nejsou pouze místa původu, ale stejně tak rozdílná je konkrétní podoba muslimské víry, kterou si s sebou na území Británie přistěhovalci přináší. V prvních vlnách přistěhovalectví v 60. a 70. letech přicházejí muslimové do Británie s ortodoxní vírou a se zvyky s ní spojené, ale nikdy nebyla extremistická v politickém kontextu. Změna přichází až s Imámy ze Saudské Arábie a jejich fundamentalistickým¹⁷ výkladem islámu (Laqueur 2006: 57—58).

Muslimové v Británii velmi často pocházejí ze špatných podmínek, z oblastí zaostalého venkova. Jsou z velké části nevzdělaní, nekvalifikovaní a ekonomicky neaktivní. Jejich nezaměstnanost se pohybuje vysoko nad průměrnou nezaměstnaností na celonárodní úrovni. V porovnání s ostatními menšinami jsou na tom v tomto směru také nejhůře. V mnoha případech bývají zcela nepřipraveni na sekularizovaný svět, do něhož vstupují, často jsou velmi neochotni se přizpůsobit. S nevlí adaptovat se souvisí také jejich neochota a v mnoha případech i neschopnost se integrovat. Muslimové na území VB vytvářejí svoje vlastní silně semknuté komunity, nemísí se s britským obyvatelstvem a pro potencionální partnery si posílají do oblastí, ze kterých přišli. Komunitu rozhodně nelze generalizovat a v žádném případě se negativní aspekty, jež ji často vystihují, nedají aplikovat na celou menšinu (Laqueur 2006: 59).

Na rozdíl od států jako je Francie, či Německo¹⁸, kde muslimové také zastupují

¹⁷ Fundamentalismus neboli lpění na původních ideologických základech. Návrat ke kořenům, kdy se učení odproští od všeho, co na něj bylo za mnoho let nabaleno.

¹⁸ V případě Francie jsou dominantní muslimové z Alžírsko. Německá muslimská komunita je tvořena Turky.

dominantní přistěhovaleckou menšinu, není britská komunita ani zdaleka tak homogenní. Naopak britští muslimové jsou velmi různorodou skupinou přistěhovalců a původem pocházejí převážně z oblastí bývalých britských kolonií. Největší zastoupení mezi muslimy v Británii mají ti z Bangladéše a Pákistánu. Početně menší skupinou jsou muslimové ze zemí Středního Východu nebo také Malajsie. Nejedná se jen o zemi původu, kterou se britští muslimové liší, ale rozdílné je i jejich náboženské vyznání. Dominantní větví v islámském světě je bezesporu sunnitský islám¹⁹ a většinové postavení má i mezi britskými muslimy. Na Britských ostrovech má však své zastoupení i šíitská²⁰ větev. Za zmínku stojí také súfismus²¹, anebo dvě odnože šíitského islámu- isná ašarija a ismá'ilija²² tzv. dvanáctníci respektive sedmíci (Ansari 2002: 6).

V roce 2001 tvořila muslimská komunita 2,71 % obyvatel Británie. V konkrétním čísle je to pak 1 546 626 muslimů po sčítání lidu 2001. V daném období se dle statistiky nacházely dvě pětiny veškeré muslimské společnosti na území Londýna. Největší počet muslimů žije v oblasti Anglie, na pomyslném druhém místě se nachází Wales a naopak Severní Irsko je místem, kde dodnes žije nejméně zástupců muslimské komunity, která se nachází ve Velké Británii (Focus on Religion 2004: 3).

Na údajích vzešlých ze sčítání lidu v roce 2011 lze demonstrovat, jakým způsobem za uplynulých deset let od posledního sčítání lidu muslimská komunita narostla. Jestliže v roce 2001 tvořili muslimové 2,71 % obyvatel Británie, v roce 2011 je to již 4,8 % v oblasti zahrnující Anglii a Wales²³. Dalších 77 000 muslimů žije ve Skotsku a 3 800 v Severním Irsku. V roce 2011 se tedy k islámské víře hlásí skoro 2,8²⁴ miliónů lidí žijících na území Británie, přičemž 47,2 % z nich je již narozeno na území Spojeného království. V Londýně tvoří muslimové 12,4 % populace, vysoký podíl na obyvatelstvu mají také v Birminghamu s 21,8 %, v Bradfordu se podílejí na

¹⁹ Sunnitě uznali po smrti proroka Mohameda v roce 632 za jeho nástupce Abú Bakra. Chalífou může být dle sunnitů kdokoli, kdo je toho hoden. V dnešní době se k sunnitskému islámu hlásí přibližně 80 % všech muslimů (Tauer 1984: 158).

²⁰ Šíité považují za vůdce islámské obce pouze potomky z Mohamedovy rodiny. Po smrti Mohameda považovali za Chalífu pouze Mohamedova bratrance a zetě Alího. Tato větev je zcela dominantní v Íránu, Ázerbajdžánu, Bahrajnu a Iráku. V mnohem menším zastoupení se nacházejí prakticky v celém muslimském světě (Tauer 1984: 169).

²¹ Více o súfismu viz Kropáček, Luboš. 2008. *Súfismus: Dějiny islámské mystiky*. Praha: Vyšehrad.

²² Více o dělení šíitů viz Kropáček, Luboš. 2003. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad.

²³ Konkrétně to pak bylo 2 706 066 muslimů na území Anglie a Walesu.

²⁴ Podle nových údajů z roku 2014, které však nebyly součástí žádného oficiálního sčítání lidu, se na území Británie dnes nachází již 3 046 607 obyvatel s islámskou vírou, což by znamenalo, že představují 5,4 % populace (Beckford 2016).

počtu obyvatelstva města 24,7 % a v Manchesteru žije 15,8 % muslimů²⁵ (Census 2011). Populační nárůst muslimské komunity mezi lety 2001 a 2011 byl 75 %²⁶. Takovýto rychlý vzrůst muslimské menšiny způsobuje několik faktorů. Jako první tento fakt ovlivňuje věkové složení komunity. Komunita je co do věku mladá a to přispívá k mnohem vyšší porodnosti než úmrtnosti uvnitř minority. Druhý důvod je spojen s migracemi ze Somálska, Afghánistánu a Iráku, které jsou v tomto desetiletí vyšší než v minulosti. Skutečností také je, že v případě některých etnických skupin s muslimskou vírou se uchovává tradice života v početných rodinách, kde je běžné vychovávat vyšší než průměrný počet potomků (British Muslims in Numbers 2015: 22—23).

73,3 % muslimů na území Británie se cítí Brity a považují britskou národnost za jedinou, kterou mají. Další 3 % se hlásí k britské národnosti, ale zároveň i ke své původní. Celých 23,6 % muslimů se naopak s britskou identitou neztotožňuje zcela vůbec a 0,1 % z nich se považuje za Iry. Co do etnického složení muslimské minority z roku 2011 je dominantní asijská větev s 67,6 % všech vyznavačů islámu na Britských ostrovech. S 10,1 % je druhou nejpočetnější složkou černošská skupina muslimů a na pomyslném třetím místě se nachází bílé obyvatelstvo hlásící se k islámské víře, které představuje 7,8 % komunity. Poprvé v daném roce sčítání byla v dotazníku zahrnuta arabská etnická skupina, ke které se hlásí 6,6 % islámských věřících. Zbytek pak představují muslimové sami sebe řadící do míšených etnických skupin a těch, jež, případně nebyly v dotaznících zohledněny (British Muslims in Numbers 2015: 24—34).

Věková struktura je zcela jiná než v případě většinové britské společnosti. 33 % muslimů žijících na území Británie je ve věku 15 let nebo méně, což je v porovnání s celonárodními 19 % lidí ve stejném věkovém rozmezí výrazný rozdíl. Z těchto čísel také vyplývá, že 8,1 % všech dětí ve školním věku (mezi lety 5—15) jsou muslimského vyznání. Naopak pouhé 4 % muslimské populace jsou starší 65 let. To je nesrovnatelné s celobritskými 16 % obyvatel nad 65 let (Bingham 2014).

Mezi sčítáním lidu v roce 2001 a 2011 se také výrazně zlepšila čísla s ohledem na vzdělanost a kvalifikovanost uvnitř britské komunity. Nekvalifikovanost muslimů se v roce 2011 snížila z původních 39 % na 26 %. Vysokoškolské nebo vyšší odborné

²⁵ Po sčítání lidu v roce 2011 v Londýně čítá muslimská populace 1 012 823, v Birminghamu žije 234 411 muslimů, v Bradfordu žije 129 041 věřících hlásících se k islámu a Manchester obývá 79 496 členů muslimské komunity.

²⁶ Muslimové však nejsou jedinou skupinou, která v této dekádě, co do počtu, zaznamenává výrazné změny. Podle údajů ze sčítání lze sledovat populační nárůst i u jiných menšin. Například hinduistická minorita od sčítání v roce 2001 narostla o 48 %.

vzdělání napříč muslimskou komunitou se výrazně neliší od celonárodního průměru. Muslimů s vyšším stupněm vzdělání je 24 % v porovnání s 27 % obyvatel na celé území Británie. Učňovským oborům se pak věnuje 0,7 % muslimů mezi lety 16—24, což je naopak velmi málo oproti 3,6 % na národní úrovni. Při zaměření na ženy pak vyplývá, že 43 % muslimských studentů prezenčního studia jsou dívky (British Muslims in Numbers 2015: 22—23).

Ačkoli míra vzdělanosti a kvalifikovanosti mezi muslimy a to hlavně mezi jejich mladou populací roste a mnohdy je na srovnatelné úrovni s celobritským průměrem, nezaměstnanost takto pozitivní čísla u komunity vyznávající islám již nevykazuje. V roce 2004 činila nezaměstnanost muslimských mužů 13,5 % ku 18 % nezaměstnanosti muslimek. Průměrná míra nezaměstnanosti mužů z celonárodního měřítka byla v tomto roce 5,1 % a u žen 4,3 %. V roce 2011 je průměr nezaměstnanosti na celém území Velké Británie 4 %. Nezaměstnanost napříč muslimskou komunitou je 7,2 %. Nejvyšší nezaměstnanost je pak mezi mladými muslimy ve věku 16—24, kteří nestudují. U mladých muslimek je v těchto letech života nezaměstnanost nejvyšší a její hodnoty dosahují 71 % (Census 2011).

Vysoký podíl muslimských rodin žije ve státních bytech a to až 28 % z nich. Převážná většina z nich je bangladéšského původu. Roku 2011 bylo také zjištěno, že 5,1 % muslimské populace nemá trvalý domov a žijí na ulici. Celkově žije v Británii 2,2 % lidí bez domova. Na území Anglie a Walesu tvoří muslimové 13% vězeňské populace, což je řadí s velkým předstihem na první místo v porovnání s ostatními menšinami, jejichž zastoupení ve věznicích je v porovnání s muslimy minimální²⁷ (Census 2011).

Ke dni 23. září 2015 se na území Spojeného království nacházelo celkem 1834 registrovaných mešit a oficiálních míst k vykonávání modliteb muslimy. Největší podíl modlitebních míst pro muslimskou komunitu se nachází na území Anglie²⁸ (Masjid Report 2015). Muslimské organizace a spolky na Britských ostrovech ve většině případů vznikají právě pod správou různých mešit, což je zcela běžná praxe muslimů i v jiných zemích Evropy, respektive všude tam, kde se nacházejí muslimové v menšině. Mešity jsou v současnosti považovány za tradiční místa radikálního islámu, kde často káží a vzdělávají mladou muslimskou populaci imámové s tradičnějším pohledem na víru

²⁷ Hinduistická menšina tvoří 0,5 % vězňů, sikhové 0,9 % vězňů, budhisté 2 % vězeňské populace a židé tvoří 0,3 %.

²⁸ Na území Anglie je 1716 modliteben, Wales jich má 39, Skotsko 73, Severní Irsko má na svém území čtyři mešity a poslední dvě se nachází na ostrůvcích pod správou Británie.

a neschopností správně se integrovat do britské společnosti. Státní kontrola mešit prakticky neexistuje a z toho důvodu roste obava z výchovy nové generace radikálů a teroristů pocházejících právě z těchto míst sloužících k modlitbám. Jeden muslimský aktivista popsal situaci ohledně mešit následovně: „*tradiční mešity ve svém mlčení ohledně politiky, nechávají dokořán otevřené dveře pro politicky radikální skupiny.*“²⁹ (Choudhury, Helen 2011: 70)

2.2 Muslimské organizace

Vzhledem k velikosti britské muslimské komunity je samozřejmé, že na území Británie dnes existuje nespočet organizací, spolků a hnutí, které jsou buď přímo, nebo nepřímo spojeny s muslimskou komunitou. Tato kapitola přiblíží v jedné části organizace nepolitického typu, jako jsou školy. Ve druhé části, budou rozebrány nejzásadnější organizace s politickou aktivitou a jejich postoji s ohledem na většinovou britskou společnost a britskou politiku.

Ve velké Británii existují dva druhy vzdělávacích institucí pro muslimské děti. Vyskytují se zde islámské školy, což se dá považovat za ekvivalent běžných základních a případně i středních škol. Řadí se mezi tzv. náboženské školy, kam patří například i školy katolické. V současnosti se na území Británie nachází přibližně 140 takovýchto škol. Některé z nich fungují jako oficiální vzdělávací zařízení schválené státními složkami, jiné splňují parametry soukromých škol a dvanáct škol bylo zřízeno přímo státem a jsou tím pádem pod správou Británie. Mnoho z těchto zařízení, ale naopak nemá status oficiální školy a často se dají považovat spíše za jakési kluby pro děti ve školním věku, jejichž studijní stav nese označení „vzdělávání doma“. Takovéto zařízení může vzniknout prakticky v obývacím pokoji jakékoli domácnosti. Britský občan si často představuje, že v takových školách se děti učí celý den pouze výklad Koránu, modlí se a učí o tradicích islámské víry. Samozřejmě náboženská nauka je součástí vzdělávacích programů majority islámských škol, ať už jsou tyto školy státní, soukromé nebo neodpovídají žádné z kategorií. Nicméně islám není jedinou náplní vzdělávání muslimských dětí. V mnoha případech jsou lekce zaměřeny na víru naopak spíše okrajově a výuka se soustředí na základní znalosti, které by mělo zvládnout každé dítě bez ohledu na to, jakou vzdělávací instituci navštěvuje. V islámském světě je také velmi běžné mít oddělené školy pro dívky a pro chlapce. V některých případech navštěvují stejnou školu,

²⁹ „Traditional mosques in their silence on politics, left the door wide open for more radical political groups.“

ale třídy mají odděleně. Zcela obvyklou praxí jsou však i školy smíšeného typu. Podobné je to i s islámskými školami v Británii. Najdeme zde jak školy oddělené, které jsou výhradně pro dívky nebo pro chlapce (nebo mají oddělené třídy), ale také klasické smíšené (Abrams 2011).

Druhým typem vzdělávacích zařízení pro muslimskou mládež jsou tzv. madrasy. Madrasy jsou náboženské školy, které v muslimském světě ve většině případů vznikají při mešitách a jejich základním cílem je vzdělávat mladou generaci v muslimských tradicích a víře³⁰. V roce 2011 existovalo v Británii okolo 2000 madras. Většina z nich vznikla podle muslimské tradice u mešit nebo modliteben, ale jsou i takové madrasy, kde se děti schází v bytech imámů, kteří jim poskytují lekce z náboženství a porozumění Koránu, což je nejzásadnější náplní přednášek. V Británii také neexistuje žádný oficiální systém registrací pro madrasy, a proto jsou ve více než 70 % případů registrovány jako charitativní organizace v registru Charity Commission. Aby madrasy mohly být evidovány jako součást dobročinných institucí, musí přijmout politiku ochrany dítěte a politiku bezpečnosti a ochrany zdraví. V roce 2011 bylo zjištěno, že madrasy navštěvuje až 250 000 muslimských dětí a to mnohdy po vyučování na klasických školách nebo školách islámského typu, jak bylo uvedeno výše. Do dnešní doby není zcela jasné, jak zde probíhá výuka a co konkrétně je náplní hodin. Nicméně náboženské madrasy z velké části podporují segregaci muslimské komunity. Děti místo návštěv volnočasových kroužků (sportovní kluby, umělecké školy apod.) ve svém volném čase navštěvují několikrát týdně madrasy a pohybují se tak často výhradně v muslimské komunitě (Bradley, Cherti 2011: 18—24)³¹.

Muslimové patří k nejčastěji se projevujícím menšinám v Británii, které si stěžují na vyloučenost z politického procesu, diskriminaci a xenofobii. Paradoxně však patří k náboženské skupině obyvatel, která se na občanské aktivitě podílí nejméně a z muslimských řad pochází například i nejmenší množství dobrovolníků. I přesto nebo možná právě proto, vzniká na území Británie mnoho³² hnutí a politických organizací napříč muslimskou komunitou. Uskupení jsou to nejrůznějšího druhu. Od organizací,

³⁰ Ve státech jako například Afghánistán tyto školy v některých oblastech nahrazují klasické školy, pokud stát není schopen zajistit dosažitelné vzdělání ve všech místech státu. Z velké části v těchto školách probíhá výuka odděleně. V západním světě jsou madrasy také často považovány za místa, kde se vychovávají islámští radikálové a jsou údajně centry teroristických organizací.

³¹ Více o britských madrasách viz. Bradley, Laura, Myriam, Cherti. 2011. *Inside Madrassas: Understanding and Engaging with British-Muslim Supplementary Schools*. London: Institute for Public Policy Research.

³² Ve Velké Británii existuje okolo 2500 organizací založených muslimskou komunitou. Práce se věnuje pouze těm, které nějakým způsobem oslovují většinu muslimské minority.

jejichž požadavky jsou slučitelné s britskou politikou až po skupiny s radikálními a extrémistickými pohnutkami. De facto se dá říci, že s každou mešitou vznikne organizace více či méně politického rázu. Každá má jiné kořeny, hlásí se k nim muslimové z různých kulturních a náboženských větví islámu.

The Muslim Council of Britain (MCB) neboli Muslimská rada Británie je jednou z hlavních muslimských organizací Spojeného království. Uskupení bylo založeno roku 1997 a dnes je zaštiťuje více než 500 mešit, vzdělávacích zařízení, charitativních organizací a různých profesních asociací v Británii. Je zastřešujícím hnutím organizací na národní i lokální úrovni a jejím hlavním cílem je šířit osvětu o islámské víře. Důležitým prvkem její práce je také omezit diskriminaci a znevýhodňování muslimské populace ve společnosti (McLoughlin 2003: 110—115).

Organizace má působit jako prostředník mezi státem a muslimy. Aby svou práci mohla provádět co nejefektivněji, má MCB mnoho komisí podle pole působnosti. Patří mezi ně komise sociální, zdravotní, komise pro média, rodinu, finance apod. Výkonným orgánem MCB je Ústřední pracovní skupina složená z 25 členů, kteří jsou voleni generálním shromážděním každé dva roky. Financování organizace je zajišťováno především členskými příspěvky organizací, které MCB zastupuje. Druhou složkou příjmů jsou sponzorské dary bohatších muslimů z řad podnikatelů. Státem finančně podporována není, jelikož jak již bylo zmíněno, Británie nepodporuje financování organizací, které vznikají na základě jiného náboženství nežli anglikánského (McLoughlin 2003: 117).

Kromě šíření osvěty o islámu a roli prostředníka mezi státem a muslimy je pro MCB prioritní boj za lidská a komunitární práva muslimské populace v Británii. Sdružení však reprezentuje britskou muslimskou menšinu i mimo Británii a usiluje o uznání svého postavení jako hlavního reprezentanta britských muslimů na mezinárodním poli.

MCB se řadí k organizacím s reformistickým pohledem na islám. Jakožto muslimské sdružení je MCB samozřejmě postaveno na náboženské víře, nicméně se neřídí radikálními a extrémistickými proudy islámu, ale naopak má respekt k demokratickým a liberálním hodnotám Spojeného království. Veškeré činy, které souvisí s islámským extremismem, odsuzuje a apeluje na vzájemnou úctu mezi všemi lidmi bez rozdílu na náboženské vyznání či kulturu. Avšak postavení MCB uvnitř muslimské komunity není tak jednoznačné. Vzhledem k tomu, že zastává reformistický a tedy umírněný islám, není schopna reprezentovat všechny muslimy v Británii. To je způsobeno již zmíněnou roztržičností samotného islámu v Británii a heterogeností muslimské minority. Ačkoli MCB usiluje o výsadní postavení mezi muslimskými

organizacemi na celobritské úrovni a taktéž v nadnárodních strukturách, je její dosah velmi omezen. To nemění ani fakt, že zaštiťuje nespočet menších organizací. Různorodost muslimské komunity nedovoluje výraznější aktivity na národní úrovni a ve většině případů stále převažují struktury lokální a regionální, které se zaměřují na jednotlivé muslimské komunity a proudy v Británii (McLoughlin 2003: 101).

Nezbytné je zmínit reakce MCB vůči teroristickým aktivitám ve světě. V červenci roku 2005 MCB odsoudila sérii londýnských teroristických útoků³³ a zcela se od tohoto teroru distancovala. V současnosti se MCB také snaží prosadit používání pojmu *Dáiš*³⁴ na celosvětové úrovni místo pojmů jako IS nebo ISIS, které v sobě mohou skrývat jisté uznání státní legitimacy teroristické organizace, za kterou je ISIS považován. V dnešní době je také samozřejmé, že organizace, jako je MCB, je aktivní na nejrozličnějších sociálních sítích. Právě internet využívá k odsouzení stále většího počtu teroristických útoků, které se odehrávají v Evropě. Patří k nim pařížský útok na redakci časopisu *Charlie Hebdo* na začátku roku 2015, odmítnutí útoků na více místech Paříže z listopadu 2015 a v neposlední řadě se MCB vyhranila také proti útokům v Bruselu z března roku 2016. MCB všechny tyto činy považuje za akty proti lidskosti, které mají v lidech jenom povzbudit islamofobii a xenofobii a se skutečným islámem nemají nic společného (Gani 2015).

Jako jedna z prvních muslimských organizací na britském území byla roku 1973 založena *the Islamic Foundation* neboli Islámská nadace. Stejně jako MCB se řadí k reformistickým organizacím a dá se považovat za jednu z prvních, ne-li první reformistickou muslimskou organizaci na území Velké Británie. Byla založena jedním z předních pákistánských členů organizace *Jama'at-i Islmi* Kuršidem Ahmadem. K. Ahmad dokázal velmi dobře reagovat na měnící se svět a na jeho globalizaci jak ve společnosti, tak i v ekonomických otázkách a uvědomoval si nutnost vedení dialogu se západními zeměmi a se světem, ve kterém žije. To vše i přes to, že zpočátku se nedokázal zcela smířit se sekularizovaným systémem moci v Británii (McLoughlin 2003: 118—119).

Kuršid Ahmad přispěl svým pohledem na víru a na svět k tomu, aby se IF stala

³³ 7. července 2005 došlo k sérii útoků na londýnské dopravní prostředky. Tři bomby explodovaly v soupravách metra a jedna nálož v patrovém autobuse. Tento čin měl za následek 56 mrtvých a více než 700 zraněných.

³⁴ *Dáiš* je pojem, který je synonymní k pojmu ISIS a doslova znamená „Islámský stát v Iráku a Levante“, nicméně je to slovo, které na rozdíl od ISIS, připomíná při nepřesném vyslovení hanlivé výrazy „*Daes*“ (ten, který šlape po věcech) nebo slovo „*Dahes*“ (ten, který rozsévá svár) a také je podobné arabskému „*Daw-aish*“, což znamená „ti, kteří vnucují svůj pohled ostatním“ (Bittner 2015).

organizací, jejímž hlavním cílem je zprostředkovat dialog mezi muslimy a britskou společností na té úrovni, aby byla muslimskému obyvatelstvu umožněna co nejsnadnější a nejpřirozenější integrace do společnosti. V současné době se IF soustředí zejména na výzkum a publikování, vzdělávání a školení a to jak muslimů, tak i ostatních Britů. Za pomoci seminářů chce šířit osvětu o islámu, vyvrátit fámy a předejít xenofobii a nedorozuměním (McLoughlin 2003: 120). Vzhledem k tomu, že se IF hlásí k reformistickým organizacím, jejichž cílem je respektování liberálních hodnot, je v podstatě samozřejmé, že stejně jako MCB odsuzuje veškeré teroristické útoky páchané ve světě a hlavně v Evropě.

Muslim Association of Britain (MAB) vzniká ve stejném roce jako MCB a to tedy roku 1997. MCB má kořeny v pákistánských islamistických sektách a její politika a fungování je silně ovlivňována klasickými islámskými prvky. Stejně jako předchozí organizace si dává za cíl šířit osvětu o islámu a jeho porozumění ve světě. Zaměřuje se na kooperaci s ostatními subjekty v boji proti rostoucí kriminalitě a neklesající vězeňské populaci, jež je tvořena muslimy, posílení vzdělávacího systému, snížení rasismu a anti islámského smýšlení apod. MAB věří, že muslimové se dokážou zapojit do všech aspektů britské společnosti, tak aby stále byli schopni zachovat si svou víru bez ohledu na místo, kde žijí. Sdružení podporuje muslimy v zapojování se do britských aktivit tak, aby se mohli stát užiteční nejen pro svou komunitu, ale i pro celou britskou společnost. Ačkoli se MAB vždy tvrdě stavělo proti válkám a to zejména proti válce v Iráku, je mnohými tato organizace považována za sdružení, jež je ve skutečnosti napojeno na radikální skupiny. Bývalý předseda celé organizace Anas Altikriti je pokládán za muže napojeného na Muslimské bratrstvo³⁵. Nicméně formálně MAB taktéž odsoudila teroristické útoky v Londýně z července 2005 a ostatní akty teroru (Laqueur 2006: 60—61).

První radikální skupinou na území Velké Británie, která bude představena je mezinárodní islamistická organizace Hizb ut-Tahrir, jejíž jedinou ideologií je islám a jejím cílem je obnovení islámského chalífátu³⁶. Organizace byla založena roku 1953 a na britském území začala fungovat v roce 1986. Na počátku byla Hizb ut-Tahrir velmi malou organizací s nepatrným množstvím členů, což se začalo velmi rychle měnit a v devadesátých letech již začala patřit k hnutím s významným kvantem stoupenců

³⁵Více o Muslimském bratrstvu např. Wickham, Carrie. 2013. *The Muslim Brotherhood: Evolution of an Islamist Movement*. Princeton: Princeton University Press.

³⁶ Více o chalífátu a jeho významu viz. Tauer, Felix. 1984. *Svět islámu*. Praha: Vyšehrad.

a dokázala si vydobýt jedno z předních míst mezi britskými muslimskými komunitami (Hamid 2007: 148).

Jejími stoupenci jsou převážně mladí lidé. Studenti bez zaměstnání a lidé okolo třiceti let. Skupina pracuje na základě mítinků se svými následovníky, kde jeden z předních členů organizace často vede dlouhý dialog směrem ke svému publiku. Základní myšlenkou většiny těchto proslavů je apelace na bojkotování demokratických voleb do britských politických institucí. Hizb ut-Tahrir považuje volby za jeden z nejhorších nástrojů sekularizace státní moci a nepřeje si, aby muslimové další sekularizaci volbami podporovali. Dále Hizb ut-Tahrir odmítá hlubší integraci muslimů do britské společnosti, jelikož odmítá veškeré demokratické hodnoty Británie, protože odporují chalífátu. Organizace si představuje přeměnění společnosti podle tří kroků. Prvním je boj za pomoci islámského učení. Dalším pak spolupráce s podobnými skupinami, jejichž cíle jsou stejné. Posledním krokem je kooperace s centry vlivu, jako jsou například mešity nebo univerzity, kde se může jejich učení rozšiřovat (Ahmed, Stuart 2009: 13—17).

S cílem nastolit chalífát úzce souvisí také zavedení muslimského práva šaría³⁷. Stoupenci této organizace dokonce vyvolávali potyčky v ulicích britských měst s nemuslimským obyvatelstvem, se ženami, které nenosily hidžáb apod. K dnešnímu dni bylo vedeno mnoho debat na politické úrovni ohledně zakázání Hizb ut-Tahrir, nicméně ani jedna z těchto diskuzí zrušení Hizb ut-Tahrir neustanovila a to i přes to, že funkčnost uskupení je nelegální ve většině islámských zemí (Hamid 2007: 148).

Al-Muhajiroun neboli v češtině Emigranti je v současnosti již zakázaná džihádistická skupina, která byla založena roku 1996 přímo na území Británie a je v podstatě odnoží Hizb ut-Tahrir. Skupina je na mezinárodním poli spojována s terorismem, antisemitismem a homofobií a v srpnu 2005 musela ukončit svou činnost z rozhodnutí vlády (Raymond 2010: 6).

Vzhledem k tomu, že zakladatelem *Al-Muhajiroun* byl jeden z předních členů Hizb ut-Tahrir, sdílí množství cílů. *Al-Muhajiroun* také usiluje o nastolení chalífátu s tím rozdílem, že podle jejich programu to lze provést všude tam, kde žijí muslimové. Takovýto chalífát nemusí být napojen na žádnou muslimskou zemi. Stejně tak *al-Muhajiroun* věří, že džihád může probíhat kdekoli bez ohledu na spojitost s tradičními muslimskými zeměmi.

³⁷ Více o právu šaría viz. Warner, Bill. 2015. *Právo šaría pro nemuslimy*. Brno: CSPI International.

Radikální postoj skupiny lze demonstrovat také na jejich reakci po teroristickém útoku z 11. září 2001, který oslavovala jako úspěch islámu. Skupina se za žádnou cenu nechtěla smířit se zrušením v roce 2005 a roku 2009 obnovila svou činnost pod názvem *Islam4UK*. Velmi záhy, v lednu 2010, byla rovněž zrušena. V stejném období byly zrušeny další dvě radikální muslimské organizace na území Británie, které měly napojení na Islam4UK. Byly jimi *al-Ghurabaa* a *The Saved Sect*. Skupina se však ani tehdy nevzdala a byla založena nová odnož *Need4Khalifah*, nicméně též neměla dlouhého trvání a její činnost byla zakázána opět s dalšími organizacemi podobného typu, které měly napojení na Need4Khalifah (Nawaz 2014: 81).

3. Otázky radikálního islámu na území Velké Británie

Závěrečná kapitola práce se bude věnovat samotné radikalizaci britského islámu. V první části odpoví na otázku „*Jak se na území Velké Británie projevuje radikální islám*“ prostřednictvím událostí, ke kterým docházelo na území Spojeného království a jsou spojeny s muslimskou komunitou a jejími negativními projevy vůči většinové společnosti. Vstupem do této oblasti výzkumu bude analýza tzv. *Rushdieho aféry*, která se dá považovat za milník v soužití mezi britskými muslimy a ostatní populací. Radikální projevy islámské víry kapitola demonstruje také pomocí hlubší analýzy aktivit některých politických skupin.

Poslední část se bude zabývat také tím, jak britská vláda bojuje proti radikálnímu islámu na svém území. Zde budou rozebrány hlavní změny v britské legislativě s ohledem na antiteroristická opatření a tzv. proces sekuritizace v mezinárodních vztazích. Třetí a poslední část nastíní odpověď na otázku související s možným selháním modelu, a jak by se měla celá situace s ohledem na multikulturní politiku vyvíjet.

3.1 Projevy muslimů spojené s radikálním islámem

První výraznější nepokoje uvnitř muslimské komunity ve Spojeném království vyvolalo publikování knihy indického muslima s britským občanstvím Salmana Rushdieho³⁸. Nebyl to samotný literární talent, jenž vzbudil enormní zájem o osobu Salmana Rushdieho nýbrž kontroverze, kterou zmíněná novela vyvolala mezi muslimy na celém světě. Rozruch byl způsoben nejen tím, že příběh byl částečně inspirován životem proroka Mohameda, ale dle mnohých muslimů kniha jako celek Mohameda hanobí a společně s ním i celý islám³⁹. Kontroverze spojená s knihou *Satanské verše* vyvolala mnoho demonstrací ve světových metropolích, Londýn nevyjímaje (Mendel 1994: 22—25).

Dne 27. května 1989 v londýnském Hyde Parku na místě zvaném „speaker's

³⁸ Autor známý především v literárních kruzích se dostal do podvědomí veřejnosti v roce 1988, kdy byl vydán jeho nejznámější román *Satanské verše*. Pro muslimskou obec byla kniha natolik urážlivá, že v roce 1989 iránský vůdce Ajatolláh Rúholláh Chomejní vydal fatvu (Fatva je nábožensko-právní ustanovení v islámu. Ve státě, kde převládá šíitská větev islámu, v tomto případě tedy Írán, je považována za závazný pokyn.), kde ostře odsoudil Rushdieho dílo a odsoudil jej k trestu smrti rukou každého muslima. Od tohoto okamžiku žije Salman Rushdie pod neustálou policejní ochranou. Odsouzením románu se Chomejnímu podařilo získat velký vliv mezi muslimy po celém světě a to i u těch, kteří nepatřili k šíitské větvi islámu (Mendel 1994: 22—25).

³⁹ Příkladem kontroverze, kterou román způsobil mezi muslimy, může být již samotný název novely, jelikož tzv. *Satanské verše* jsou součástí Koránu nebo například pojmenování proroka Mohameda jménem Mahound, což vzniklo křesťanskými spisovateli, kteří takto Mohameda ponižovali, poněvadž ho považovali za někoho, kdo byl uctíván pohany.

corner“, které je tím nejryzejším symbolem svobody slova v Británii, se sešlo tisíc muslimů pocházejících ze všech koutů Anglie, aby veřejně vyjádřily svůj odpor vůči Rushdieho Satanským veršům a mnoho z nich zde přišlo podpořit Chomejního fatvu. Britská komunita si v návaznosti na události spojené s vydáním Rushdieho knihy uvědomila, že i přes mnoho let strávených na území Británie a v její společnosti to neznamena, že jsou plnohodnotnou součástí populace Spojeného království. „*Všichni byli více nebo méně dlouho britskými občany, ale zároveň se stále cítili být svým nitrem vrostlí do islámského prostředí a systému hodnot, z něhož vzešli nebo v němž byli už na britské půdě vychováni.*“ (Mendel 1994: 15) Poprvé právě na tomto místě v londýnském Hyde Parku vyjádřili muslimové svou dlouhodobou frustraci ze života v hostitelské zemi, kde si neustále připadali jako vetřelci, jejichž hodnoty jim nedovolí se přizpůsobit a plně se stát Evropany. Pohled a názory na určitá témata soukromého i veřejného života byl pro muslimy zcela odlišný. Demonstrace proti vydávání Satanských veršů na území Británie se proměnily v agitace za Chomejního fatvu, kdy se mnoho muslimů dožadovalo jejího naplnění zavražděním autora⁴⁰. Ve spojitosti s knihou a touhou muslimů po jejím zakázání se začali odvolávat na britský zákon o rouhačství⁴¹ (Kropáček 1999: 29—31). Události spojené s vydáním Satanských veršů na území Británie byly milníkem ve vztahu mezi muslimskou minoritou a většinovou britskou společností. Poprvé se ukázalo jak se zde i rodiny, které pod správou Jejího Veličenstva žijí několik desítek let, cítí. Poprvé v nich zavládl pocit, že nejsou nedílnou součástí britské společnosti. Svoboda slova, aplikace zákonů, vnímání víry, vzdělávání jsou výčetem jen několika málo témat, kde se názory diametrálně liší. „*Po letech soužití s křesťansko-kapitalistickou civilizací se v ní tito muslimové zřejmě stále cítili jako cizinci. Hyde Park, se stal místem, na němž britští muslimové hodlali onoho dne konečně jednoznačně a nahlas vyjádřit svůj zasunutý komplex, své civilizační trauma.*“ (Mendel 1994: 15)

Vznik takového rozruchu kolem jedné knihy nemohl způsobit pouze Rúholláh Chomejní, jelikož je předním představitelem menšinové šíitské větve islámu.

⁴⁰ Salman Rushdie zažil hned několik atentátů na svou osobu a jak sám autor tvrdí, i dnes žije v neustálém strachu o svůj život.

⁴¹ Blasphemy Law. Stížností se dokonce zabýval i Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku. Nicméně zde britští muslimové neuspěli, jelikož soudní komise žalobu zamítla s argumentem, že „*evropská úmluva nezakládá právo na trestněprávní postih tohoto druhu.*“ (Kropáček 1999: 31) Na Britských ostrovech z právního hlediska na napadení knihy za rouhačství muslimové také neměli nárok, jelikož privilegované postavení má v britském právním systému pouze anglikánská církev a tím pádem může být něco napadeno za rouhačství jen přes státní náboženství (Kropáček 1999: 29—31).

Kontroverze okolo Rushdieho díla byla rozpoutána také s pomocí vůdců ze Saudské Arábie⁴². Byl to tedy tento stát, za pomoci jehož finanční podpory organizace jako MCB nebo Islámská nadace dokázala v britských muslimech prohloubit nevoli vůči Satanským veršům a zabránit jejímu publikování. Sám Salman Rushdie pár dnů po vydání fatvy vyjádřil svou nejhlubší omluvu všem ryzím následovníkům islámu za rozruch, který jeho kniha způsobila. Nebyl to však pouze autor knihy, kterému hrozilo riziko. Například knihkupectví *Collets* a *Dillons* byly zničeny bombou za to, že prodávaly Rushdieho novelu. Tyto útoky byly následovány mnoha jinými explozemi⁴³ (Anthony 2009).

Dne 7. července 2005 proběhly v Londýně čtyři sebevražedné atentáty⁴⁴. Okamžitě po atentátech se spustilo masivní vyšetřování. Dne 13. července bylo potvrzeno, že sebevražednými atentátníky byli *Mohamed Sidique Khan*, *Shehzad Tanweer*, *Jermaine Lindsay* a *Hasib Mir Hussain*. Britský premiér Tony Blair byl v době útoku na zasedání lídrů zemí skupiny G8⁴⁵, nicméně vydal prohlášení, ve kterém jasně vyjádřil své přesvědčení, že za agresivními činy stojí teroristé⁴⁶. Tři útočníci byli narozeni na území Spojeného království pákistánským rodičům. Lindsay pochází z Jamajky. Na britské ostrovy se s ním jeho matka přestěhovala, když byl dítě. V roce 2000 oba konvertovali k islámu. Všichni čtyři atentátníci vyrůstali v Británii na stejném místě, jímž byl Huddersfield v Západním Yorkshiru. Vůdcem skupiny byl Khan, což byl vzdělaný muž, jenž byl povoláním mentor na základních školách, kde pomáhal žákům s problémovým chováním. Podle svých kolegů se v něm nikdy neprojevovaly extrémistické myšlenky spojené s jeho vyznáním. Nejmladší člen skupiny byl Hussain. V době útoků měl pouhých osmnáct let. Radikalizace se u něj začala projevat v roce 2002 po návratu z poutě do Mekky, již absolvoval. Hussain byl zodpovědný za výbuch v autobuse. Posledním útočníkem je Shehzad Tanweer stejně jako Khan nadaný student

⁴² Přední představitelé Saudské Arábie soupeřili o privilegované postavení mezi všemi muslimskými zeměmi právě s Chomejního Iránem. Saudská Arábie je na rozdíl od bývalé Persie zemí, jíž prostupuje sunitský islám ve své nejryzejší podobě.

⁴³Exploze v oblasti High Wycombe, v londýnské ulici King's Road, bomby byly nastraženy i v dalších knihkupectvích, nevybuchlé zařízení byly nalezeny v Nottinghamu, Guilfordu a Peterborough a mnoha dalších místech.

⁴⁴ Těsně před devátou hodinou ranní byly odpáleny tři bomby ve stanici metra Edgware Road a v tunelech mezi stanicemi King's Cross a Aldgate. Čtvrtý atentátník se odpálil v 9:47 londýnského času v patrovém autobuse na náměstí Tavistock Square. V důsledku výbuchů v podzemních dráhách zemřelo 43 lidí a dalších 13 obětí měl za vinu atentátník v autobuse číslo 30. Velká část zavražděných osob neměla britské občanství. Zraněno bylo více než 700 osob. Teroristé si svůj útok pečlivě naplánovali na ranní dopravní špičku, aby ochromení způsobené útokem bylo, co největší.

⁴⁵ Sdružení ekonomicky nejvyspělejších států světa. V tehdejší době byly členy Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, USA, Německo, Spojené království a Rusko. Po anexi Krymu bylo zrušeno členství Ruska.

⁴⁶ „It is reasonably clear there have been a series of terrorist attacks in London“ (Tony Blair 2005).

a sportovec. Podobně jako u lídra skupiny ani u něj nenasvědčovalo nic radikálnímu islámskému smýšlení. V očích svých známých působil jako milý člověk, hrdý Brit, pro něhož je víra důležitá pouze z duchovního hlediska⁴⁷ (BBC 2007).

Několik měsíců od útoku nebylo zcela jasné, jaká byla motivace pachatelů k onomu činu. V září 2005 zveřejnila arabská televizní stanice Al-Jazeera video, které natočil před smrtí Khan a tvrdí v něm, že *„Naším náboženstvím je islám a naše poslušnost náleží jedinému Bohu, Alláhu a následování odkazu proroka Mohameda. Tímto jsou určeny naše etické postoje. Vaše demokraticky zvolené vlády neustále udržují hrůzy páchané proti mým lidem na celém světě. A vaše podpora těchto činů z vás dělá stejně zodpovědné stejně tak, jako já jsem zodpovědný za ochranu a pomstu mých muslimských bratrů a sester. Dokud se my nebudeme cítit v bezpečí, vy budete našimi cíli. A pokud vy nepřestanete s bombardováním, vězněním a mučením mých lidí tak my tento boj také nezastavíme. Jsme ve válce a já jsem voják. Teď vy okusíte realitu této situace také.“* (Mohammad Sidique Khan martyrdom video)

Útoky neměly za následek pouze daleko frekventovanější bezpečnostní akce na území celé Británie mířené proti potencionálním extrémistickým a radikálním hrozbám. Teroristické činy zvýšily počet násilností páchaných s náboženským podtextem vůči britským muslimům a zvedla se vlna islamofobie. V kontextu událostí a zvyšující se nelibosti vůči muslimským obyvatelům nepomáhala ke zlepšení situace ani média, jež nepovažovala za pachatele teroru samotné sebevražedné útočníky, ale za nežádoucí, nebezpečný a nepřizpůsobivý označila celý islám (Shibli 2010). Vyšetřování potvrdilo fakt, že za červencovými útoky stojí občané, až na jednu výjimku, narození a vychování ve Velké Británii. Tato skutečnost vyvolala mezi britským obyvatelstvem podobný šok jako útoky samotné a začala zpochybňovat fungování integračních a migračních politik, jež byly do té doby zavedeny. Odborníci, politici, veřejnost i média sdíleli stejné obavy z možných dalších aktů teroru projektovaných od počátku na území Británie a především plánovanými britskými občany. Extremistické, radikální a fundamentalistické pohnutky jsou spjaté s osobami z horších podmínek s neschopností se integrovat do společnosti. Profily londýnských útočníků byly zcela odlišné od všech předpokladů spjatých

⁴⁷ Ačkoli v případě hlavních strůjců útoků (Khan, Tanweer) navenek nic nenasvědčovalo jakýmkoli radikálním pohnutkám, je zde pár okolností, které zpětně potvrzují jejich záměr a vnímání islámu. V roce 2003 se Khan účastnil tréninkového kempu v Pákistánu, který spolu s ním o rok později navštívil také Tanweer. V roce 2004 ve spojitosti právě s onou návštěvou Khan dlouho absentuje v práci, kde později zcela podává výpověď. Tanweer v Pákistánu v rámci tréninku navštěvuje tradiční madrasu a zabývá se studiem islámu.

s terorismem. Naopak pachatelé byli svým okolím považováni za příkladné a hrdé Brity, jež si víru ponechávali pouze v soukromém životě. Názorně lze vidět, jak málo stačí, aby se člověk obrátil proti britské identitě a následoval víru v její nejradiálnější podobě.

Cílem Hizb ut-Tahrir je přeměna společnosti na chalífát. Samotným nástrojem Hizb ut-Tahrir není násilí, jak sama prohlašuje, nýbrž slova, kdy přesně dokáže vystihnout momentální náladu mezi muslimy v Británii a je schopna toho velmi efektivně využít. Dokáže přesvědčit členy muslimské komunity, že veškeré problémy politického, společenského nebo ekonomického ražení mají jedno řešení, kterým je nastolení chalífátu a svěřením všech problémů k vyřešení do rukou Boha zastoupeného chalífou. Organizace nabádá muslimy, aby aktivně šířili osvětu o chalífátu mezi nemuslimy, kteří by měli pochopit, že jeho nastolení je jediná správná cesta (The Week 2015).

Na oficiálních webových stránkách skupina také reaguje na antiteroristická opatření, jež byla zavedena vládou. Používání slova *extremismus* ve spojitosti s Hizb ut-Tahrir odmítá a poukazuje na nepochopení celého systému chalífátu. Ohledně mnoha návrhů na zrušení organizace se odvolává na demokracii. Z pohledu vedení skupiny je zcela proti principům západních demokracií zakázat „neradiální“ a „nenásilnou“ politickou organizaci.

Al-Muhajiroun je další organizací, která usiluje o nastolení chalífátu a to pod různými jmény, jelikož pod původním názvem byla skupina vládou zrušena. Na rozdíl od Hizb ut-Tahrir je al-Muhajiroun mnohem otevřenější násilí a prakticky veškerou aktivitu soustředí do boje s nemuslimy a do nastolení chalífátu. Skupina je od svého založení spojována s teroristickými aktivitami ať už v roli podporovatele nebo vykonavatele. Al-Muhajiroun se nějak netajilo tím, že události z jedenáctého září považují za úspěch a demonstraci síly muslimského světa. K domácím útokům z léta 2005 se nějak nevyjádřila a obecně se předpokládá napojení na Al-Kaidu. Již od počátku svou rétorikou o nastolení chalífátu za pomoci celosvětové války s nevěřícími podporuje veškeré násilné aktivity páchané muslimy po celém světě. Ačkoli organizace jako taková nemusí nutně sama plánovat a vykonávat útoky nejrůznějšího druhu, tak její smýšlení a projevy mohou naopak v jejích stoupcích vyvolávat násilnické úmysly ve jménu svaté války. Podle studie z roku 2009 se dokonce ukázalo, že „15 % obviněných lidí z terorismu na území Británie jsou přímými členy al-Muhajiroun nebo na ni měli napojení.“ (Centre for Social Cohesion in Raymond 2010: 11)

Členové organizace často veřejně podporovali útoky na osoby, které údajně špinily jméno proroka Mohameda, skupina měla antisemitistické smýšlení a často

se uchýlovala k násilí. Na jaře roku 2003 proběhlo vyšetřování některých členů hnutí v souvislosti s objevením výroby ricinu v Londýně. Pořádají také mnoho nelegálních demonstrací, narušují shromáždění reformistických muslimských organizací, jako je například MCB, a veřejně odmítají jejich činnost, jelikož se spojují s britskou vládou. Uskupení využívá jakoukoli příležitost k projevení své nevěle vůči západnímu světu, kterou dává najevo jak již zmíněnými nelegálními demonstracemi, či násilím, ale také pomocí internetu. Internet v dnešní době patří jednoznačně k nejsilnějším zbraním k šíření jakýchkoli myšlenek včetně radikálních muslimských na vytvoření chalífátu (Harris, Wazir 2001).

Po událostech spojených s aférou okolo Rushdieho novely si britská společnost poprvé uvědomila výrazné rozdíly v kultuře britské a muslimské. Do té doby žili muslimové v Británii zcela bez problémů a spokojeným životem. Vzrůstala v nich však dlouhodobá frustrace z nepochopení a nepřijetí islámských tradic celobritskou společností. Publikování Satanských veršů bylo podnětem k vyjádření tohoto zklamání se soužitím s Brity. Ačkoli mnoho muslimů již bylo v té době narozeno a vychováno na britské půdě, nezabránilo jim to v obrácení se zpět k tradičním muslimským zemím, jejich lídrům a hodnotám, jež neměly v liberální britské společnosti místo ani pochopení. V návaznosti na kontroverzní knihu, poprvé muslimská minorita projevuje verbální radikální tendence v podobě demonstrací, vykřikování hesel, pálení podobizen Rushdieho a veřejným souhlasem s Iránskou fatvou na celonárodní úrovni. Verbální projevy extremismu se na mnoha místech přeměnily na násilné útoky vůči britské společnosti páchanými převážně jednotlivci. S určitostí se dá konstatovat, že to byly země jako Írán a Saudská Arábie respektive jejich čelní představitelé, které prohloubily a vštěpily muslimům na celém světě nenávist vůči Satanským veršům a v případě Británie finančně podporovaly organizování jednotlivých projevů verbálního násilí prostřednictvím etablovaných muslimských hnutí, jako jsou MCB nebo Islámská nadace. Zarážejícím jevem zůstává, jak snadno britští muslimové podleli hlasům a požadavkům přicházejícím z muslimského světa, na který leckdy mnoho let nebyli jakkoli navázáni.

Nepokoje a radikální projevy spojené s Rushdieho aférou byly z velké části vyvolány a podníceny muslimskými zeměmi, v případě teroristických útoků z července 2005 se však nikdy neprokázalo napojení pachatelů na struktury za hranicemi Velké Británie. Důvodem ke spáchání teroristických činů v Londýně byla zejména britská zahraniční politika, kdy hlavním spojencem vlády Tonyho Blaira bylo USA. Skupina čtyř atentátníků vše naplánovala na domácí britské půdě a za prostředek k dosažení svých cílů,

jimiž bylo nahnání hrůzy a demonstrace síly, si zvolila sebevražedné bombové atentáty. Londýnské teroristické útoky se staly zásadní pro vnímání multikulturního modelu v podobě, v jakém se nacházel. Model, jež umožňoval nenucenou integraci do společnosti na základě tolerance víry a zvyklostí, se ukázal jako příliš benevolentní a snadno zneužitelný radikálními jedinci (Eichler 2010: 187—188).

Prostředky, které volí k šíření a demonstraci radikalizace, skupiny jako Hizb ut-Tahrir a Al-Muhajiroun, jsou různého typu. Pohybují se od verbálních projevů přes drobné potyčky až po výroky nelegálních vysoce nebezpečných látek. Organizování demonstrací, hlásání antisemitismu, veřejné podpory teroristických aktivit, použití internetu pro šíření „osvěty“ a nutnosti chalífátu, pořádání mítinků v madrasách a na univerzitní půdě jsou základními nástroji k šíření nelibosti vůči britské společnosti a západním hodnotám, jež využívají radikální organizace.

3.2 Reakce britské vlády na projevy radikalizace

V reakci na teroristické útoky z 11. září se objektem tzv. procesu sekuritizace⁴⁸ ve světě stává islám. Nejvýrazněji si toho lze všimnout v případě Spojených států amerických, ale i státy jako Francie či Německo provádějí potřebné kroky spojené s bezpečnostní otázkou radikálního islámu. Británie není výjimkou a roku 2001 vláda přijala první ze série antiteroristických zákonů *Anti-Terrorism, Crime and Security Act*, jehož hlavní náplní byla neomezená možnost zadržovat a deportovat jedince, kteří mohli představovat bezpečnostní hrozbu a to aniž by vůči nim muselo být vzneseno obvinění. (*Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001*) Zákon dokonce nabízí možnost zadržet podezřelé subjekty bez nutnosti spáchání trestného činu. Vybízí také ke konfiskaci prostředků spojených s terorismem nebo se zakázanými skupinami a nabádá jedince, aby nahlásili jakoukoli podezřelou aktivitu, která by mohla směřovat k násilí a teroru. Studie ukazují, že zákon proti terorismu byl v drtivé většině použit proti muslimům,

⁴⁸Již události, které vedly k jedenáctému září, vnesly do světa mezinárodních vztahů a bezpečnosti nové aspekty, jež se začaly aplikovat ve světovém měřítku, po té co bylo zjištěno, že celý plán útoků vznikl na území Evropy. Jedním z těchto aspektů je tzv. proces sekuritizace, který je na poli světové bezpečnosti znám již od 90. let, nicméně výraznější využití teorie přišlo až na přelomu tisíciletí. Podle hlavních teoretiků sekuritizace Barry Buzana a Ole Weaver je to „proces sociálního konstruování hrozeb a rizik, kdy se určité téma stává bezpečnostním nikoli na základě skutečně existující hrozby, ale protože je jako hrozba prezentována. Proces sekuritizace představuje určitou formu politizace témat, která úzce souvisejí se samotnou existencí státu, popřípadě se zachováním/ochranou jeho vitálních hodnot.“ (Buzan, Weaver, de Wilde in Waisová 2004: 78) Jednoduše řečeno je to postup, kdy se z tématu, jež leží mimo státní agendu, stává předmět veřejné politiky a v případě, že představuje nově zpolitizované téma bezpečnostní hrozbu, tak se stává sekuritizovaným, kdy si vyžaduje mimořádné opatření s možností překročení limitů běžných politických ustanovení. (Taureck 2006: 3—4).

což jen potvrzuje směr, kterým se vydala britská vláda v boji s radikalizací muslimského obyvatelstva (Cesari 2009: 11).

V roce 2005 vstoupil v platnost *The Prevention of Terrorism Act*. Zákon obsahuje tzv. kontrolní příkazy pro omezení činnosti jednotlivce v případě, že ministr vnitra nebo soudy to považují za nezbytné pro účely související s omezením a prevencí zapojení této osoby do aktivit spojených s terorismem. Omezení se mohou vztahovat na používání internetu, mobilního telefonu, zamezení kontaktu s jinými jedinci, podezřelá osoba může být vědomě neustále pod dohledem aj. (*The Prevention of Terrorism Act 2005*) Tento zákon způsobil velkou kontroverzi s ohledem na možné porušování základních lidských práv a svobod jedince a byl zrušen v roce 2011 přijetím zákona *Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011*⁴⁹.

Zákon z roku 2001 byl hlavním nástrojem v boji proti terorismu až do roku 2006, kdy v bezprostřední návaznosti na události z července 2005 byla vytvořena nová legislativa *Terrorism Act 2006*. Vznikal v kooperaci mezi vládou Tonyho Blaira, zpravodajských služeb, policií a Společným výborem pro lidská práva. Zásadní změnou oproti zákonu z roku 2001 se stalo prodloužení lhůty zadržené osoby, proti které ještě nebyla vznesena obvinění z předešlých 14 dní na 28 dní, přičemž zadržení delší než dva dny musí být schváleno soudem. Nový zákon definuje další skutkové podstaty trestních činů⁵⁰ a zmocňuje policii k prohlídce prostor, jež vlastní nebo na ně dohlíží podezřelá osoba a rozšiřuje tyto pravomoci na oblasti ústí řek, zátoky a přístavy (Vokrojová 2007: 273—274) .

The Counter-Terrorism Act z roku 2008 je další z řady antiteroristických legislativních kroků britské vlády. Zákon prodlužuje dobu zadržení osoby bez obvinění, umožňuje policii výslech osob i poté, co byly propuštěny z vazby a například rozšiřuje pravomoci soudů na řešení případů, které se staly mimo území Království, ale souvisí s britskými občany (*The Counter-Terrorism Act 2008*).

Uplatňování zákonů, jež byly přijaty od roku 2000, v souvislosti s teroristickou a extremistickou činností britských obyvatel se dá demonstrovat pomocí počtu zadržených s ohledem na danou legislativu. V roce 2015 bylo z podezřelých aktivit

⁴⁹ Zákon ruší kontrolní příkazy a dává Ministru vnitra nové pravomoci v případě dohledu na chování podezřelé osoby. Omezení se mohou vztahovat na omezení pohybu, finanční činnosti a komunikace (*Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011*).

⁵⁰ „Jako například příprava teroristických útoků, podpora nebo oslava terorismu, podněcování k terorismu, šíření teroristických publikací, poskytování či vykonávání výcviku v teroristických technikách a přítomnosti na takovémto výcviku.“ (Vokrojová 2007: 273)

spojených s terorismem zatčeno 280 osob. 96 z nich bylo obviněno, 109 propuštěno bez obvinění, 64 opustilo vězení po zaplacení kauce a 11 zatčených dostalo alternativní trest⁵¹. Z celkového počtu 96 obviněných osob nakonec čelilo obžalobám z terorismu 83 z nich. V roce 2014 bylo zatčeno 30 žen podezřelých z terorismu oproti 45 ženám za rok 2005, s tím že většina z nich byla zapojena do mezinárodní sítě teroristů. Od roku 2001 počty zatčených žen s ohledem na antiteroristickou politiku rostou. Přesně polovina zatčených je ve věku 30 nebo více let, 78 % zadržovaných se cítí být Brity nebo pociťují dvojí identitu (Beckford 2016).

Dopady antiteroristické legislativy měly na britskou muslimskou komunitu výraznější vliv než na jakoukoli jinou skupinu obyvatel Británie. Sekuritizace měla primárně účinek na muslimy, jejichž život narušovala každodenní bezpečnostní opatření přijatá s novými zákony při běžných činnostech, jako je návštěva školy nebo modlitba v mešitě. Mnoho ustanovení ve zmíněných zákonech vyvolalo kontroverzní reakce ve světě. V etnicky různorodých školách se děti s islámskou vírou těsně po útocích 7/7 setkávaly s šikanou a urážlivými poznámkami na muslimskou komunitu. Přísnější podmínky nastaly pro muslimské studenty vysokých škol, jelikož univerzity byly tradičně místem, kde se odehrávala muslimská aktivita. Hizb ut-Tahrir stejně jako Al-Muhajiroun od počátku své myšlenky prosazovaly právě na besedách konajících se na univerzitní půdě, studenti se často setkávali s výslechy a islamofobií. Za další tradiční místa radikálního islámu jsou považovány mešity a z toho důvodu pro lepší kontrolu mešit a modliteben vláda velmi podpořila vznik Národní dozorčí rady pro mešity a imámy.⁵² Rada je nezávislým samoregulačním orgánem, jehož zájmem je budování mešit na základě pěti kritérií⁵³ a budování kapacit pro vznikající mešity (Choudhury, Helen 2011: 67—73).

Problém přijímaných antiteroristických legislativ nastává s jejich kontroverzí a s dopady, jež měly na muslimskou minoritu v praxi. Náboženské vyznání muslimů se po roce 2001 stává v očích britské společnosti faktorem vyvolávajícím pocit nebezpečí. Všechny tyto obavy se po roce 2005 přirozeně pouze prohlubují. Vytváření legislativ na potírání teroristických a radikálních aktivit je bezesporu s ohledem na bezpečnost státu

⁵¹ Deportace, nápravné zařízení, udělení podmínky apod.

⁵² Oficiální název Mosque and Imams National Advisory Board.

⁵³ Zásady jsou: 1) Členové uplatňují správné zásady správy a řízení, 2) členové zajistí poskytování služeb prostřednictvím kvalifikovaných pracovníků, 3) musí existovat systém zajišťující odstranění překážek pro mladé lidi, kteří se chtějí účastnit aktivit i třeba ve veřejné správě, 4) stejně jako předchozí, nicméně se vztahuje na ženy a 5) Členové musí zajistit existenci programů na podporu občanské odpovědnosti muslimů ve společnosti.

pozitivním krokem, nicméně v těchto případech je nesmírně obtížné vyvarovat se spornému obsahu v nových legislativách. Kontroverzní jsou oblasti legislativy hovořící o oprávnění každého uniformovaného policisty zastavit a prohledat kohokoli, kdo mu připadá podezřelý z teroristických aktivit. Žádný ze zákonů nespécifikoval přesně na jakou skupinu obyvatelstva je zaměřen, nicméně největší dopady antiteroristické legislativy na sobě pocítovala právě britská muslimská komunita.

3.3 Implikace britského modelu multikulturní integrace

Po bombových útocích z července 2005 vylula na povrch důležitá otázka, o níž se vedou debaty na politickém i veřejném poli dodnes. Celá tato událost zpochybnila fungování a nastavení britského modelu multikulturalismu, který od svých počátků obhajoval kulturní odlišnost mezi jednotlivými etnickými skupinami. Avšak po té, co vyšlo najevo, kdo byli pachatelé oné hrůzy, vylula na povrch obava z nemožnosti soužití s různorodými skupinami obyvatel a převážně s muslimy. Debata o funkčnosti multikulturalismu se neustále přelévá na debatu související s uznáním islámu jakožto společného státního náboženství s anglikánskou církví (Cesari 2009: 5).

Na začátku roku 2011 například sám britský Premiér David Cameron prohlásil, že *„pod doktrínou státního multikulturalismu jsme podporovali rozdílné kultury, aby žily odděleně od ostatních a stranou od mainstreamové společnosti. Neuspěli jsme ve snahách poskytnout vizi takové společnosti, do které by chtěli patřit. Dokonce jsme podporovali toto oddělování komunit, které jednají zcela v rozporu s našimi hodnotami.“*⁵⁴ (Cameron 2011 Munich Security Conference) V daném proslovu předseda vlády jasně upozornil na základní problém v nastavení multikulturního modelu v Británii. Od počátku moderní éry byla Británie sice stavěna na různorodosti a etnické diverzitě jejich občanů, nicméně „uzavírání“ různých etnických a kulturně odlišných skupin do komunit na základě těchto rozdílů je primárním problémem v případě Britských ostrovů a jejich neschopnosti efektivně integrovat menšiny do společnosti. U tohoto příkladu lze namítnout, že se nejedná o problém integrace všech minorit na území království, avšak pouze integrace muslimské komunity. Nicméně ani proti takovému tvrzení se nedá nic namítat. Muslimská komunita je nepřístupnější jakýmkoli ústupkům v mnohem větší míře než jiné

⁵⁴ *„Under the doctrine of state multiculturalism, we have encouraged different cultures to live separate lives, apart from each other and apart from the mainstream. We've failed to provide a vision of society to which they feel they want to belong. We've even tolerated these segregated communities behaving in ways that run completely counter to our values.“* (David Cameron 2011)

minority a to převážně s ohledem na víru. V britské podobě sekularizovaného státu, kdy anglikánská církev je sice státním náboženstvím, ale na veřejný a politický život prakticky nemá žádný vliv, je velmi složité, aby náboženství jako islám mohlo být součástí většího celku státních náboženství. Pravidla, která pro život přikazuje islám, morální a etický kodex s ním spojený, radikální myšlenky na přetvoření světa v chalífát, jsou jen výčetem několika málo faktorů neslučitelných s moderní liberální západní demokracií a Britskou tradicí (Meer, Modood 2014: 670).

Přes mnoho debat o budoucnosti multikulturalismu v Británii do dnešní doby nedošlo k zásadnímu posunu v integračním modelu a stále se opírá o vytváření komunit. Respektive není již v dnešní době prakticky možné v minulosti vytvořené komunity odstranit, a zabránit tak budoucím přistěhovalcům hledat zázemí v místech, kde se nachází populace se stejnými etnickými a náboženskými kořeny. Británie nemá na rozdíl od Kanady nebo Austrálie konkrétní multikulturní politiku stvrzenou zákonem nebo listinou, nicméně od počátku přistěhovalectví si zakládala na respektu různorodých tradic a kultur ve spojitosti s multikulturní praxí. Británie nikdy neusilovala o asimilaci kulturně odlišných menšin, vždy zakládala své smýšlení na integraci, jež obohacuje celobritskou národní identitu (Meer, Modood 2012: 667).

Integrovat a zároveň respektovat kulturní diverzitu ve všech jejích podobách není, s ohledem na minulé i současné problémy evropských multikulturních států, možné tak, jak si multikulturní ideologie dává za cíl. Negativní dopady multikulturního pojetí na Britskou společnost nutí britskou vládu řešit otázku, jak lze z této situace vzejít pozitivně. Aby Británie zabránila radikalizaci uvnitř muslimské komunity, přijala v minulosti mnoho antiteroristických opatření, ve větší míře jsou kontrolováni britští občané arabského nebo aijského původu a to hlavně s ohledem na cestování mimo Británii, britská společnost a vláda se snaží vést intenzivní dialog s muslimskou komunitou. Dialog se týká převážně oblastí ohledně sekularizace víry a případného uznání islámu jako dalšího státního náboženství, to však nemá v současnosti ani v blízké budoucnosti možnost na úspěch. V současné době lze také sledovat posun v názorech od integračního modelu založeného na respektu k modelu francouzskému asimilačnímu, jež je postaven na zcela jiných základech než britský liberální přístup. Na britské politické půdě je možné setkat se s názory, které zastávají rétoriku vytlačení veškerých odlišných etnických a hlavně náboženských tradic zcela do soukromé sféry.

Do dnešního dne nedošlo k výraznějšímu posunu nebo změně modelu. Mnozí již tvrdí, že nemá dále smysl hovořit o Británii jako o multikulturním státu.

S tím se dá souhlasit za předpokladu, kdy se bude brát názor předsedy vlády Davida Camerona za zásadní pro dané tvrzení. Lze se opřít také o práce Ulricha Becka či Kenana Malika, jež v dnešní době také považují multikulturalismus za „mrtvou“ kategorii. Vnímat to tímto způsobem je určitá cesta, nicméně multikulturalismus stojí na pozitivních základech a myšlenkách a nebylo by pro liberální společnosti pozitivním krokem zbavit se všech multikulturních aspektů ve svých politikách.

Závěr

Tématem bakalářské práce byla analýza britského multikulturního modelu a muslimské radikalizace v kontextu dané multikulturní politiky. Británie již od dob koloniálního impéria patřila v Evropě k migračně nejzatíženějším zemím. V počátečních fázích přistěhovalectví se setkávala pouze s migranty ze zemí, které kolonizovala, nicméně to se v průběhu dějin začalo měnit. Po druhé světové válce a zejména v období 60. let dvacátého století, byla britská vláda nucena reagovat na nesnižující se počet nově příchozích politikami, jež byly určeny k omezování migrace na Britské ostrovy. Aby však Británie mohla efektivně integrovat přistěhovalce do svých struktur, musela také vytvořit integrační politiky a zásady, které tento proces usnadní. Postupem času se Británie stala multikulturní společností založenou na rovnosti a respektu k tradicím všech obyvatel žijících na jejím území.

Primárním cílem práce bylo analyzovat muslimskou komunitu a její projevy radikalizace v Británii a opatření zaváděná v boji proti těmto tendencím. Součástí rozboru bylo i zkoumání multikulturního modelu s ohledem na jeho funkčnost v současné britské společnosti. Sekundárním cílem práce pak bylo seznámení s multikulturním modelem a integrací muslimské komunity na půdě Spojeného království. Jednotlivé části bakalářské práce odpovídaly na výzkumné otázky, jež byly vytyčeny v úvodu: *Jak se projevuje na území Británie radikální islám? Jaká opatření v souvislosti s radikalizací byla na britské půdě přijata? Zda a v čem selhal nastavený multikulturní model?* Pro psaní byla využita převážně analytická a deskriptivní metoda a jedná se o případovou studii.

Současné západní a ekonomicky prosperující státy jsou postaveny na soužití s kulturně a etnicky odlišnými menšinami v mnohem větší míře, než tomu bylo v minulosti. Od druhé poloviny 20. století jsou země jako Německo, Francie, Nizozemsko nebo také Švédsko, nuceny efektivně reagovat na nesnižující se příval nových obyvatel z cizího prostředí vytvářením integračních politik. Výjimkou mezi těmito státy není ani Velká Británie, o čemž pojednává první kapitola práce, se svými migračními politikami a modelem hierarchického kulturního pluralismu, jehož základem je důraz na respekt pro skupinovou odlišnost a zohlednění etnické a náboženské rozdílnosti jednotlivých komunit. Na konci 60. let Británie odstupuje od hierarchizace skupin a dává přednost ideji o rovnosti všech v jednom národě svobodných a rovných jednotlivců. Postupně Británie vytváří několik nových legislativních opatření ke snížení nechtěné „barevné“ migrace,

nicméně poměrně neúspěšně.

Britský model vystavený na uzavřených komunitách jednotlivých menšin fungoval poměrně bez problémů do konce 80. let. V té době se objevily první významnější nepokoje uvnitř muslimské komunity, které nesouvisely pouze s aférou okolo knihy Salmana Rushdieho, ale pramenily současně z frustrace provázející muslimskou minoritu napříč Británií. Frustrace vycházela z pocitu nesounáležitosti, muslimové se cítili přehlíženi, měli pocit nedostatečného zapojení do britské společnosti a z toho pramenily první výraznější negativní projevy muslimské komunity. Zde se v podstatě poprvé ukázala neefektivnost „uzavírání“ jednotlivých menšin do kulturně jednotných komunit.

Britská diskuze o budoucnosti multikulturalismu se opět otevřela na přelomu tisíciletí a souvisela s neustávajícími negativními projevy muslimů vůči většinové společnosti. Britská společnost i vláda si začínají uvědomovat, že problém jako takový nejsou veškeré menšiny, ale spornou je primárně muslimská komunita, jejíž parciální integrace, založená na respektování jejich silné vazby k náboženství, je sporná a nefunkční. Nové integrační strategie se prvotně začínají zaměřovat na muslimskou část populace. Británie však i nadále tvrdí, že je a má zůstat multikulturní společností s respektem ke všem tradicím a rozdílnostem, které s sebou cizinci přinášejí.

Druhá kapitola se zaměřila na strukturu velmi heterogenní muslimské komunity. Muslimové přicházejí do Británie převážně z Bangladéše a Pákistánu, nicméně v posledních patnácti letech k nim přibývají vyznavači islámu z oblastí černé Afriky nebo Středního Východu. Dle posledního sčítání obyvatel v roce 2011 tvořili muslimové 4,8 % populace, nejčastěji žijící na území Anglie konkrétně v Londýně. Komunita je také velmi mladá a 33 % z celkového počtu muslimů je ve věku 15 let nebo méně, naopak pouhé 4 % z nich jsou starší 65 let. I přes rostoucí vzdělanost a kvalifikovanost populace vyznávající islám čísla ohledně nezaměstnanosti neklesají, ale pohybují se vysoko nad britským průměrem. Vysoký počet muslimů žijících v Británii se odráží také na množství mešit a modliteben, nespočtu organizací vytvářených muslimy nebo zakládání náboženských škol na britské půdě. Fungování a techniky některých organizací, které byly v práci představeny, demonstrují projevy radikálního islámu a zároveň odpovídají na první výzkumnou otázku. Radikální islám má v Británii mnoho podob a projevuje se nejrůznějšími způsoby. Základními instrumenty pro šíření radikálních myšlenek, ať už jednotlivců nebo organizací, je v dnešní době internet, mítinky, prostředí madras a v neposlední řadě násilí. Násilí jako takové samo o sobě nešíří radikalizaci mezi

ostatní muslimy, ale slouží jako nástroj hrůzy, jenž demonstruje sílu a ochromuje společnost. Ta je pak nucena si uvědomit, že pravidla pro soužití s muslimy, respektive multikulturní integrační model v podobě v jaké byl nastaven, nemusí být ideální cestou.

K nejzásadnějšímu zlomu v soužití mezi muslimskou komunitou a britskou společností patří bezesporu událost ze 7. července 2005. Teroristické útoky, které zachvátily Londýn, měly za následek 56 mrtvých (včetně čtyř atentáčníků) a více než 700 zraněných. Identifikace pachatelů způsobila v britské společnosti stejný šok, jako agrese samotná. Zjištění, že za útoky stojí britští občané, jež jsou narozeni a vychováni na území Británie (kromě jednoho útočnicka), mají ve svém okolí dobrou pověst a jsou považováni za příkladné občany, vzbudily nejen v Británii, ale i jinde ve světě zděšení a nepochopení. Tyto události vyvolaly vlnu islamofobie, násilí a šikany namířené proti muslimské komunitě. Vláda vytvářela nová antiteroristická opatření a novelizovala již v minulosti přijatá. Probíhal proces sekuritizace islámu, provázený bezpočtem kontrol obytných zařízení, mešit, modliteben, škol, univerzit a mnoho dalšího. To vše s cílem zabránit podobné katastrofě v budoucnosti. Zároveň s přijatými antiteroristickými opatřeními se rozpoutala nová vlna debat ohledně multikulturního nastavení společnosti ve Velké Británii a celkové relevanci pojmu multikulturalismus.

Práce si dala za cíl odpovědět na tři výzkumné otázky. Projevy radikálního islámu probíhají na několika úrovních. Jednak na britské půdě existují organizace, jež jsou ze své podstaty spjaty s extrémistickým islámem a touhou o nastolení chalífátu, který je neslučitelný se západní společností. Své myšlenky šíří do společnosti pomocí internetu a uspořádáváním mítinků se svými stoupenci či potencionálními následovateli. Organizace jako Hizb ut-Tahrir nebo al-Muhajiroun jsou primárními strůjci projevů proti britské společnosti a podporovateli násilí. Druhou složkou, a v daném kontextu mnohem nebezpečnější, je složitě kontrolovatelná síť jednotlivci, u kterých může vzejít k radikalizaci prakticky ze dne na den, jako tomu bylo u útočníků z července 2005. Britská vláda se snaží mnoha prostředky bojovat s radikalizací svých muslimských občanů. Ruší organizace radikálního typu, zavádí antiteroristická opatření a provádí mnohem přísnější kontroly při příchodu nových přistěhovalců. Daleko striktněji se zaměřuje na cesty za hranice Británie, které podnikají britští muslimové. Nicméně současně s antiteroristickými opatřeními vyvstává také jejich kontroverznost, kdy se muslimové cítí touto legislativou diskriminováni a generalizováni. Odpověď na třetí otázku nemá jednoznačnou východisko. Stěžejním problémem, v případě nastavení multikulturalismu v Británii, je bezesporu podpora vytváření samostatných

komunit uvnitř britské společnosti. Celý integrační model od svého počátku stojí na podpoře tradic uvnitř stejných komunit a zároveň na přijímání těchto nových zvyklostí na celobritské úrovni jako součást nové multikulturní britské identity. Británie je však jasným důkazem toho, že vytváření komplexních uzavřených minoritních komunit není pozitivním krokem. V rámci kladení důrazu na základní multikulturní tezi, kdy je společnost postavena na oslavě a přijímání etnicko-kulturní diverzity prostupující do všech sfér života, Británie vytvořila model, o němž předpokládala, že toto bude splňovat. Nicméně opak je pravdou a v mnoha případech ani muslimové ani většinová britská společnost nemá zájem o hlubší integraci a přejímání vzájemných tradic. Respekt k celé populaci bez rozdílu a spokojené soužití všech kulturních odlišností pod společnou Britskou identitou, je rozhodně důkazem pozitivního liberálního smýšlení britské společnosti. Za léta praxe si však Británie uvědomila, že další podpora takového systému není i nadále možná. V dnešní debatě o budoucnosti multikulturní Británie se daleko intenzivněji dostávají do popředí názory spojené s francouzským asimilačním modelem, založeném na absolutním přijetí francouzské identity a vytlačení veškerých nestejných kulturních a náboženských tradic (v britském případě hovoříme pouze o vytlačení islámu) do soukromé sféry.

V rámci zkoumání problematiky multikulturalismu by se práce dala rozvíjet při hlubším výzkumu jako například komparace s jiným evropským státem například Německem a jeho nastavením integrační a multikulturní politiky. Oblast zkoumání radikálního islámu má také mnoho možností dalšího bádání, kde by se dalo zaměřit pro změnu na současnou situaci ISIS v kontextu bojovníku za něj, kteří pocházejí z Evropy.

Literatura

Abrams, Fran. 2011. „Islamic schools flourish to meet demand“. *The Guardian*, 28. 11. 2011 (online). Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/education/2011/nov/28/muslim-schools-growth?CMP=tw_t_gu> (5. 3. 2016)

Ahmed, Houriya, Hannah, Stuart. 2009. *Hizb ut-Tahrir: Ideology and Strategy*. London: The Centre for Social Cohesion. (online). Dostupné z: <<http://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2013/01/HIZB.pdf>> (7. 3. 2016)

Andreouli, Eleni, Caroline, Howarth. 2012. *Has Multiculturalism Failed? The Importance of Lay Knowledge and Everyday Practice*. London: The London School of Economics and Political Science. (online). Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/socialPsychology/About-Us/faculty/caroline_howarth/Howarth-and-Andreouli-paper-FINAL.pdf> (5. 3. 2016)

Ansari, Humayun. 2002. *Muslim in Britain*. London: Minority Rights Group International. (online). Dostupné z: <<http://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-129-Muslims-in-Britain.pdf>>(12. 3. 2016)

Anthony, Andrew. 2009. „How one book ignited a culture war.“ *The Guardian*, 11. 1. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/books/2009/jan/11/salman-rushdie-satanic-verses>> (7. 3. 2016)

Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001. (online). Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/pdfs/ukpga_20010024_en.pdf> (17. 3. 2016)

Barša, Pavel, Andrea, Baršová. 2005. „Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců.“ *Sociální studia*. 1 (2), 49—66. (online). Dostupné z: <<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080229144149.pdf>> (25. 2. 2016)

Barša, Pavel, Andrea, Baršová. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita.

Barša, Pavel. 2003. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Beckford, Martin. 2016. „Muslims in UK top 3 million for first time.“ *Daily Mail*. 30. 1. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-3424584/Muslims-UK-3-million-time-50-born-outside-Britain-Number-country-doubles-decade-immigration-birth-rates-soar.html>> (5. 4. 2016)

Bingham, John. 2014. „Islamic law is adopted by British Legal chief.“ *The Telegraph*. 22. 3. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/religion/10716844/Islamic-law-is-adopted-by-British-legal-chiefs.html>> (1. 4. 2016)

Bittner, Petr. 2015. „Co je Daesh a proč na tom záleží.“ *Deník Referendum*. 21. 11. 2015 (online). Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/21725-co-je-to-daesh-a-proc-na-tom-zalezi>> (5. 4. 2016)

Bradley, Laura, Myriam, Cherti. 2011. *Inside Madrassas: Understanding and Engaging with British-Muslim Supplementary Schools*. London: Institute for Public Policy Research. (online). Dostupné z: <http://www.ippr.org/files/images/media/files/publication/2011/11/inside-madrassas_Nov2011_8301.pdf?noredirect=1> (1. 4. 2016)

British Muslims in Numbers. 2015. The Muslim Council of Britain. (online). Dostupné z: <https://www.mcb.org.uk/wp-content/uploads/2015/02/MCBCensusReport_2015.pdf> (1. 4. 2016)

Census 2001. (online). Dostupné z: <<https://www.ons.gov.uk/census/2011census/2011censusdata/2001censusdata>> (20. 3. 2015)

Census 2011. (online). Dostupné z: <<https://www.ons.gov.uk/census/2011census>> (20. 3. 2015)

Cesari, Jocelyne. 2009. *Securitization of Islam in Europe*. New York: Routledge. (online). Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/10763/1/1826.pdf>> (24. 3. 2016)

Commonwealth Immigrants Act 1968. (online). Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/268009/immigrationacts.pdf> (29. 3. 2016)

Counter-Terrorism Act 2008 (online). Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/28/pdfs/ukpga_20080028_en.pdf> (17. 3. 2016)

Crowley, John. 1992. „Consensus et conflits dans la politique de l'immigration et des relations raciales au Royaume-Uni“ Pp. 98—121 in Costa-Lascoux, Jacqueline a Weil, Patrick. *Logiques d'Etats et immigrations*. Paris: Éditions Kimé

David Cameron speech 2011. (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-12371994>> (5. 3. 2016)

Eichler, Jan. 2010. *Terorismus a válka v době globalizace*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Ferguson, Niall. 2004. *Empire: the rise and demise of the British world order and the lessons for global power*. New York: Basic Books.

Focus on Religion. 2004. London: Office for National Statistic. (Online). Dostupné z: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/rel/ethnicity/focus-on-religion/2004-edition/index.html>> (7. 4. 2016)

Gani, Aisha. 2015. „Muslim Council of Britain takes out advert denouncing Paris attack.“ *The Guardian*, 28. 11. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2015/nov/18/muslim-council-britain-advert-paris-attack>> (6. 4. 2016)

Gombár, Eduard, Luboš Kropáček, Dagmar Marková, Ľubica Obuchová. 1999. *Variace na Korán. Islám v diaspoře*. Praha: Orientální ústav Akademie věd ČR

Hamid, Sadek. 2007. "Islamic Political Radicalism in Britain: the case of Hizb-ut-Tahrir". Pp. 148 in Tahir Abbas. *Islamic Political Radicalism: A European Perspective*. Edinburgh: Edinburgh University Press. (online). Dostupné z: <<https://books.google.cz/books?id=Ap2CBAAAQBAJ&pg=PA203&lpg=PA203&dq=Islamic+Political+Radicalism+in+Britain:+the+case+of+Hizb-ut->> (29. 3. 2016)

Harris, Paul, Wazir, Burhan. 2001. „We will replace the Bible with the Koran in Britin.“ *The Guardian*, 4. 11. 2001 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2001/nov/04/afghanistan.religion>> (15. 3. 2016)

Hirt, Tomáš. 2005. „Svět podle multikulturalismu.“ Pp. 50—51 in Tomáš Hirt, Marek Jakoubek. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Choudhury, Tufyal. Fenwick, Helen. 2011. *The impact of counterterrorism measures on Muslim communities*. Manchester: Equality and Human Rights Commission. (online). Dostupné z: < <http://dro.dur.ac.uk/10715/1/10715.pdf> > (29. 3. 2016)

Improving Opportunity, Strengthening Society. 2005. London: Home Office. (online). Dostupné z: <<http://resources.cohesioninstitute.org.uk/Publications/Documents/Document/DownloadDocumentsFile.aspx?recordId=83&file=PDFversion>> (31. 3. 2016)

Joppke, Christian. 2007. „Beyond national models: Civic integration policies for immigrants in Western Europe“ *West European Politics*. 30 (1), 1—22. (online). Dostupné z: <[http://www.socpol.unimi.it/docenti/ambrosini/documenti/File/Joppke.Beyond%20national%20models\(1\).pdf](http://www.socpol.unimi.it/docenti/ambrosini/documenti/File/Joppke.Beyond%20national%20models(1).pdf)> (25. 2. 2016)

Joppke, Christian. 2012. *The Role of the State in Cultural Integration: Trends, Challenges, and Ways Ahead*. Washington DC: Migration Policy Institute. (online) Dostupné z: < <http://www.migrationpolicy.org/pubs/CivicIntegration-Joppke.pdf> > (5. 4. 2016)

Julios, Christina. 2008. *Contemporary British Identity: English language, Migrants, and Public Discourse*. Hampshire: Ashgate Publishing. (online). Dostupné z: < https://books.google.cz/books?id=tXR7BgAAQBAJ&pg=PT4&lpg=PT4&dq=Julios+Contemporary+British+Identity:+English+language,+Migrants,+and+Public+Discourse.&source=bl&ots=gLyGI0gp_V&sig=dk63347yZ06E1OzhBoQGP9pcgx4&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiby4Ca2qzMAhVDvBQKHVw5BnIQ6AEIMTAD#v=onepage&q=Julios%20Contemporary%20British%20Identity%3A%20English%20language%2C%20Migrants%2C%20and%20Public%20Discourse.&f=false > (17. 3. 2016)

Kropáček, Luboš. 2003. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad.

Kropáček, Luboš. 2008. *Súfismus: Dějiny islámské mystiky*. Praha: Vyšehrad.

Kymlicka, Will. 2012. *Multiculturalism: Success, Failure and the Future*. Washington DC: Migration Policy Institute.

Laqueur, Walter. 2006. *Poslední dny Evropy: humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie*. Praha: Lidové noviny.

Lewis, Philip. 2003. „Beyond Victimhood- From the Global to the Local: A British Case-Study.“ Pp. 63—84 in Jocelyne Cesari. *European Muslims and the Seculare State in a Comparative Perspective. Network of Comparative Research on Islam and Muslims in Europe*. (online). Dostupné z: <http://www.arabphilosophers.com/English/discourse/east-west/Secularism/Final_ICDEI_Symposium.pdf > (17. 3. 2016)

Masjid Report 2015. Muslims in Britain. (online). Dostupné z: <http://www.muslimsinbritain.org/resources/masjid_report.pdf> (7. 4. 2016)

McLoughlin, Seán. 2003. „Islam, Citizenship and Civil Society: ‘New’ Muslim Leadership in the UK.“ Pp. 100—124 in Jocelyne Cesari. *European Muslims and the Seculare State in a Comparative Perspective. Network of Comparative Research on Islam and Muslims in Europe*. (online) Dostupné z: <http://www.arabphilosophers.com/English/discourse/east-west/Secularism/Final_ICDEI_Symposium.pdf > (7. 4. 2016)

Meer, Nasar, Tariq, Modood. 2014. „Cosmopolitanism and integrationism: is British Multiculturalism a ‘Zombie category’?“ *Identities: Global Studies in Culture and Power* 21 (6): 658—674. (online). Dostupné z: < http://clerse.univ-lille1.fr/IMG/pdf/4_Meer_and_Modood_Britain.pdf > (12. 4. 2016)

Mendel, Miloš 1994. *Islámská výzva*. Brno: Atlantis

Modood, Tariq. 2005. *Muslims, Religious Equality and Secularism*. Paris: Sorbonne University. (online). Dostupné z: < <http://chs.univ-paris1.fr/Collo/Migrations/Modood.pdf> >

Modood, Tariq. 2009. „Moderate Secularism and Multiculturalism.“ *Politics* 29 (1): 71—76. (online). Dostupné z: <http://www.tariqmodood.com/uploads/1/2/3/9/12392325/moderate_secularism_and_multiculturalism.pdf > (12. 4. 2016)

Modood, Tariq. 2015. *Multiculturalism and Moderate Secularism*. Florence: European University Institute (online). Dostupné z: <

http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/36484/RSCAS_2015_47.pdf?sequence=1>
(18. 4. 2016)

Nawaz, Maajid. 2014. *Radical: My Journey out of Islamist Extremism*. Guilford: Lyons Press.

Noack, Rick. 2015. „Angela Merkel: German Chancellor says multiculturalism is a sham.“ *The Independent*. 14. 12. 2015. (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/angela-merkel-german-chancellor-says-multiculturalism-is-a-sham-a6773111.html>>

Parekh, Bhikhu. 2005. *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. London: Palgrave Macmillan.

Pilkington, Andrew. 2003. *Racial disadvantage and ethnic diversity in Britain*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. (online). Dostupné z: <<http://kampretnebro.com/racial-disadvantage-ethnic-diversity-britain.html>> (7. 4. 2016)

Pitcher, Ben. 2009. *The Politics of Multiculturalism: Race and Racism in Contemporary Britain*. London: Palgrave Macmillan. (online). Dostupné z: <http://libgen.io/get/B90274DDE83420BE4152D1EDA5AFA264/Ben%20Pitcher-The%20Politics%20of%20Multiculturalism_%20Race%20and%20Racism%20in%20Contemporary%20Britain%20%282009%29.pdf> (18. 4. 2016)

Příbáň, Jiří. 2004. *Jací můžeme být? Podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Raymond, Catherine Zara. 2010. *Al Muhajiroun and Islam4UK: The group behind the ban*. London: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence. (online). Dostupné z: <<http://icsr.info/wp-content/uploads/2012/10/1276697989CatherineZaraRaymondICSRPaper.pdf>> (12. 4. 2016)

Roy Jenkins speech 1966. (online). Dostupné z: <<http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/multiculturalism-immigration-support-white-population/>> (20. 2. 2016)

Sartori, Giovanni. 2005. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalectví*. Praha: Dokořán.

Shibli, Murtaza. 2010. „British Muslims after 7/7.“ *The Guardian*, 6. 7. 2010 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2010/jul/06/british-muslims-disenfranchised-july-bombings>> (2. 4. 2016)

Süssmuth, Rita. 2009. *The Future of Migration and Integration Policy in Germany. Migration Washington*, DC: Migration Policy Institute.

Swann Report. Education for All. 1985. London: Her Majesty's Stationery Office. (online). Dostupné z:

<<http://www.educationengland.org.uk/documents/swann/swann1985.html>> (5. 4. 2016)

Tauer, Felix. 1984. *Svět islámu*. Praha: Vyšehrad.

Taureck, Rita. 2006. „Securitization theory and securitization studies.“ *Journal of International Relations and Development* 9 (1): 53—61. (online). Dostupné z: <http://wrap.warwick.ac.uk/1082/1/WRAP_Floyd_Securitization_theory_and_securitization_studies_WRAP.pdf> (12. 3. 2016)

The Counter-Terrorism Act 2008

The New and the Old. The Report of the „Life in the United Kingdom“. 2003. London: Home Office. (online). Dostupné z: <<https://ec.europa.eu/migrant-integration/index.cfm?action=furl.go&go=/librarydoc/the-new-and-the-old-the-report-of-the-life-in-the-uk-advisory-group>> (18. 4. 2016)

The Prevention of Terrorism Act 2005. (online). Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/2/pdfs/ukpga_20050002_en.pdf> (17. 3. 2016)

Tony Blair statement 2005. (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4659953.stm> (20. 3. 2016)

Uherek, Zdeněk. 2005. „Migrace a formy soužití v cílových prostorech.“ Pp. 267—268 in Tomáš Hirt, Marek Jakoubek. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.,

Vokrojová, Renata. 2007. „Terorismus a vývoj imigračních a azylových zákonů ve Velké Británii po 11. 9. 2001.“ Pp. 273—274 in Blahož Josef (ed.). *Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva.

Waisová, Šárka. 2004. „Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu.“ *Mezinárodní politika* 39 (3): 66—86. (online). Dostupné z: <<https://mv.iir.cz/article/view/124/140>> (5. 4. 2016)

Warner, Bill. 2015. *Právo šaría pro nemuslimy*. Brno: CSPI International.

Wickham, Carrie. 2013. *The Muslim Brotherhood: Evolution of an Islamist Movement*. Princeton: Princeton University Press. (online). Dostupné z: <<http://myebookey.com/pdf1/free.php?asin=0691163642>> (6. 4. 2016)

„Hizb ut-Tahrir: should Britain ban radical Islamist group?“ *The Week*, 19. 3. 2015. (online). Dostupné z: <<http://www.theweek.co.uk/63010/hizb-ut-tahrir-should-britain-ban-radical-islamist-group>> (6. 4. 2016)

„Mohammad Sidique Khan martyrdom video“ *youtube*, 19. 10. 2010. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=jHXLai08G3I>> (29. 3. 2016)

„Profile: Mohammad Sidique Khan“ *BBC*, 30. 4. 2007. (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4762209.stm> (15. 3. 2016)

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou britského modelu multikulturalismu a otázkami muslimské radikalizace s ním spojené. Cílem práce bylo zhodnocení britského multikulturního modelu s ohledem na integraci muslimů a jejich radikalizaci.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První z nich se zabývá multikulturní teorií a britským modelem multikulturní integrace. Zahrnuje také část zaměřenou na integraci muslimů do společnosti. V druhé kapitole je představena britská muslimská komunita na základě socio-ekonomického a demografického složení. Podrobněji se úsek věnuje muslimským organizacím, jako jsou školy a politická uskupení, kde rozebírá jejich cíle a požadavky vůči většinové společnosti. Poslední kapitola je věnována radikálním projevům islámu v Británii a reakcím a opatřením, jež jsou vytvářeny vládou v kontextu s těmito extremistickými aktivitami. V závěru kapitola zhodnotí současnou situaci multikulturního modelu Velké Británie.

Klíčová slova: Velká Británie, multikulturalismus, integrace, islám, radikální islám, antiteroristická opatření, britská muslimská komunita

Abstract

The bachelor thesis deals with issue of British model of multiculturalism and Muslim radicalization associated with it. The aim of the thesis was to evaluate the British multicultural model in the context of Muslims integration and their radicalization.

Thesis is divided into three chapters. The first one deals with the theories of multiculturalism and with the British multicultural model of integration. Furthermore, it focuses on the integration of Muslims into society. The second chapter presents the British Muslim community on the basis of socio-economic and demographic composition. More specifically, the section is devoted to Muslim organizations, such as schools and political groups, where analyzes their objectives and requirements. The last chapter is devoted to expressions of radical Islam in Britain and reactions and actions which are produced by the government in the context of these extremist activities. At the end, the chapter assess the current situation of the multicultural model of Great Britain.

Keywords: Great Britain, multiculturalism, integration, Islam, radical Islam, anti-terrorist measures, British Muslim community